БҮГҮ ЧҮРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫ МЫҢАР!

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының
Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң,
ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң органы

1925 чылда үндезилетингеН

1954 ДЕКАБРЬ 23 ЧЕТВЕРГ № 253 (3190)

ӨРТЭЭ 20 КОП.

1955 чылдың февраль 27 — РСФСР-ниң Дээди Совединге болгаш РСФСР-ниң ажылчы чоннар депутаттарының край, область, округ, район, хоорай, көдээ болгаш суур Советтеринге соңгулдаларның хүнү.

ХАРЫЛЗАА АЖЫЛЫН ЭКИЖИДЕР

Харылзаа—совет күрүнеенің экономиктиг болгаш культурлуг хөгжүлдезинге канчаар-даа аажок улуг рольду ойнап турар. Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың харылзаа органнарының мурнунга салган соруулгаларын боттандырбышаан, а ол ышкаш оларның хүн-бүрүдеги улуг дузаламчызының ачызы-биле Тыва областың харылзаа ажылдакчылары харылзааны улам ыңай сайзырадыры, ооң ажылынга чаа техниканы шиңгәдип киирери болгаш чонну база улус ажылагыйын хандырарының шынарын экижидериниң соруулгаларын шиитпирлээриниң хөрөңге улуг чедишкиннерни чедип алган.

Харылзаа ажылдакчыларының түүкүлдүг күш-ажылының түңнели болза областың колхозтар, совхозтар, МТС-тер болгаш көдээ Советтериниң телефончудулгазын бо чылын бүрүнү-биле доозуп турары болур. Бо чорук улус ажыл-агыйын моон соңгаар уламна боттуг удуртур арганы берип турар. Бай-Тайга, Эрзин болгаш Өвүр районнарның төптеринде арткан биче күштүг үш радиобелдирлериниң чаартылгазы дооступ турар. Айыткан радиобелдирлерин чаартып кылыры ук районнарның чоокку колхозтарын радиожудар арганы база бээр.

Элээн хөй районнар төптеринде хоорайлар аразының телефон харылзаазынга хереглээр болбаазыраңгай чаа аппараттар тургустунгулаан. Чаа аппараттарны ажыглалга киргени-биле районнар төптерибиле область төвүнүң харылзаазы экижээн. Моон-биле кады бо чылын районнарның болгаш хоорайларның телефон станцияларының четкилерин чаартып кылгылаан. Бо чылдың он бир айларының дургузунда көдээде 6 чаа харылзаа черлери база ажыттынган. Районнар-биле, ооң иштинде ыраккы районнар-биле почта харылзаазы сөөлгү чылларда дыка экижээн. Чамдык районнарже почта хүнүн-не чоруп турар. Хандагайты биле Тоора-Хемни санаваска почта еске районнарже неделяда 6 удаа барып турар.

Айыткан чедишкиннер-биле кады харылзаа ажылында четпестер хөй. Ол чорук хамыктың мурнунда харылзаа ажылының шынарынга кол хамаарылгалыг. Харылзаа ажылдакчылары черниң ыраак, чоогундан хамаарылга чокка дыңнадыгны ооң утказын бичии-даа өскерилге чокка айыткан хуусаазында чогуур адрезинге чедирер, телефон болгаш радио харылзаазының үнүн тода дыңнангыр болурун хандырар хүлээлгелиг. Ынчалза-даа ону харылзаа ажылдакчылары ам-даа чогуур негелдезинге чедир хандырбайн турар.

Харылзааның документалыг болгаш массалыг хевири болур почта харылзаазы болза, чонга калбак чедимчелиг болур ужурлуг. Почта—чоннуң чагаа бижиин өй-шаанда, дүрген чедирер соруулгалыг. Ынчалза-даа областың районнарының чамдык колхозтарынга, колхоз фермаларынга, көдээ Советтерге болгаш өске-даа черлерге почтаның четпейн баар тазарылгалары бар. Ол чорук хамыктың мурнунда харылзаа органнарының чагырганынга хамаарышпайн турар колхозтарның почтачыларының үргүлү солчур чоруу-биле тайылбырлатынар. Колхозтар почтачыларга доктаамал кижилерни тургустпайн, почтаны дажырын душка келбиже кижилерге даандырып турар. Хөй-хөй колхозтар боттарының почталарын транспорт-биле хандырбайн, оларга негелде чок болуп турар. Колхоз баштаар черлери болгаш суму Советтери харылзаа салбырларын база агентилерни тургузар айтырыгларны сонуургавайн, ону оожумнадып турар.

Корреспонденцияларны, солун, сеткүүлдерни болгаш телеграммаларны өй-шаанда чедиреринге кудумчу аттары болгаш бажыңнар дугаары улуг ужур-дузалыг. Ындыг турбуже, чамдык хоорайларда болгаш суурларда бо дугайын чугулага көрбейн турар. Чижээ, Бай-Тайга районнуң төвү—Суг-Аксы суурда кудумчулар ат чок болгаш бажыңнарда дугаарлар чок. Бо ышкаш чорук өске-даа хоорайлар болгаш суурларда хөй. Мындыг байдал почтачыларның ажылын нарыыдадып база чоннүң чагыткан солун, сеткүүлдерин база чагааларны саададыр чорукка чедирип турар. Моңу чурумчудар дугайында черчериниң эрге-чагырга органнары хемчет албайн турар.

Хоорайлар аразының телефон харылзаазының ажылында четпестер ам-даа үзүткатынмаан. Телефон шугумнарының болгаш ооң бүгү звеноларының тода ажылдавайн турарының түңнелинде чугаалажып турар үеде үн эки дыңналбас, азы оон дендезе чугаалажыышкын болбайн баар чорук өвөөн өвес. Телефон шугуму үрели бээрге ону өй-шаанда кылбазының болгаш ооң септелгезиниң шынарын эки хынавазының түңнелинде мындыг чоруктар болуп турар. Харылзаа органнарының инженер-техниктиг ажылдакчылары бо талазы-биле шыңгыы негелде чок ажылдап келген. Харылзаа ажылын экижидер болгаш чоннуң негелдезин чөптүг хандырар дугайында районнарның харылзаа конторалларының начальниктери ам-даа шиитпирлиг хемчет албайн турарлар. Бай-Тайга, Чөөн-Хемчик, Суг-Хөл, Өвүр районнарның харылзаа конторалары хожудаашкындан уштунмайн, удуртулганың эрги методу-биле ам-даа ажылдавышаан турарлар.

Кызылдың телефон станциязының (начальниги эш Юсупов) ажылында четпестер хөй. Хоорайның телефон станциязының телефонистеринде абонентилерге каржы, абонентилериниң айтырыын чогуур өйүнде харылаваас, телефон-биле чугаалажыышкын болуп турда үзер болгаш өске дугаар улап бээр чүүлдер хөй. Телефон ийикпе, азы ооң шугуму үрели бээрге өй-шаанда этпес чүүлдер хоорайның харылзаа конторазында бар. Бо айыткан четпестериниң дугайында ажылчы чоннарның болгаш албан организация черлериниң чөптүг негелде хомудалдарын хоорайның харылзаа конторазының начальниги эш Юсупов харылап бербейн турар.

Бо ышкаш четпестер областың харылзаа эргелелинде база чок өвес. Харылзаа эргелели районнарның болгаш хоорайларның харылзаа конторалларының ажылын сула удуртуп, оларның ажылынга боттуг дузаламчы көргүспейн, четпестер-биле шиитпирлиг демиселди чоруттайн келген. Чер-черниң партия, совет, ажыл-агый болгаш өске-даа хөй-ниити организациялары харылзаа органнарының ажылынга өвөөн дузалажып, ону үүгле харылзаа органнарының боттарының хөрөө деп көрүп турары шын өвес.

Бистиң областың харылзаа ажылдакчыларының мурнунда хүндүлүг болгаш харыысалгалыг соруулга тургустунуп турар. Аныяк Тыва областың хоорайларын болгаш колхозчу суурларын телефончудар, радиожудар ажылды чедишкинниг шиитпирлээри хамыктың мурнунда харылзаачыларның түүкүлдүг ажылындан хамааржыр. Харылзаачыларның ажылында илерээн четпестерни шиитпирлиг үзүткаары оларның мурнунда салган соруулганы чедишкинниг шиитпирлээриниң үндезини болур. Бо чугула соруулганы амыдыралга боттандырарынга партия, совет, комсомол болгаш өске-даа хөй-ниити организациялары харылзаа органнарынга боттуг дузаламчыны көргүзер ужурлуг.

Украин ССР-ниң колхозтары болгаш совхозтары картофель белеткелиниң планын күүсеткен

Украин ССР-ниң колхозтары болгаш совхозтары картофель белеткелиниң болгаш садарының күрүне планын күүсеткен. Эрткен чылга бодаарга 203 мун тонна хөй картофельди күрүнеге саткан, ол чорук Донбасстың, Днепропетровск, Харьков, Запорожье областарының үлетпүр төптериниң ажылчы чоннарын хандырары-биле бо чылын эрткен чылдагызындан 195 мун тонна хөй картофельди үүдүрүп чоруткан.

МТС-териниң ажылдааны дээш тывыскан счёттар өзугаар картофель белеткели болгаш күрүнеениң садып алыр чурумун өзугаар картофель белеткели үргүлүлеп турар.

(СЭТА).

КЕЛИР ЧЫЛДЫҢ ТУДУУНГА ЫЯШ БЕЛЕТКЕЛИ

ТЭЭЛИ, (Телефон-биле). Бай-Тайга районнуң чамдык колхозтары 1955 чылдың тудуунга хереглээр ыяш белеткээр ажылче массалыы-биле киришкен.

Сталин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң тудуг бригадазының бригадири эш Чымбага удуртурган 63 кижи тайгада тудуг ыяжының белеткелинде ажылдап турарлар. Олар каш-ла хонук иштинде 215 кубометр ыяшты кескеш, колхоз төвүнде 115 кубометрни эккеп дүжүрген. Тулугжулар магадылал кылдыр 7 далбайны кылып белеткээн. Молотов аттыг колхозтуң тайгада тудуг ыяжы белеткеп турар 36 кижи составтыг бригадазы 220 кубометр ыяшты кескеш, колхоз төвүнче машина-биле сөөртүп эгелей берген.

„Улустар аразынга тайбыңны быжыглаары дээш“ делегейниң Сталинчы шаңналдарының талазы-биле Комитетте

«Улустар аразынга тайбыңны быжыглаары дээш» делегейниң Сталинчы шаңналдарының талазы-биле комитеттиң хуралдары декабрь 11, 14 болгаш 18-те Москвага академик Д. В. Скобельцынның даргалааны-биле болгулаан.

Бо чылын делегейниң Сталинчы шаңналдарын тыпсыр дугайында кирген саналдарны комитет көрген болгаш бо айтырыг талазы-биле шиитпирни хүлээп алган.

1954 чылда делегейниң Сталинчы шаңналдарын тыпсыр дугайында комитеттиң доктаалын моон адааңда парлап турар.

„Улустар аразынга тайбыңны быжыглаары дээш“ делегейниң Сталинчы шаңналдарын 1954 чылда тыпсыр дугайында

„Улустар аразынга тайбыңны быжыглаары дээш“ делегейниң Сталинчы шаңналдарының талазы-биле Комитеттиң 1954 чылдың декабрь 18-те доктаалы

«Улустар аразынга тайбыңны быжыглаары дээш» делегейниң Сталинчы шаңналдарын тайбыңны камгалаары болгаш быжыглаары дээш демиселдиң хөрөөнге шылгарангай алдар хавыяазы дээш моон дараазында кижилерге тыпсыр:

Деннис Ноэль **Притт** — юрист (Англия).

Ален **Ле Леап** — Күш-ажылдың бүгү-ниити конфедерациязының чиңгине секретары (Франция).

Такин Кодо **Хмаинг** — чогаалчы (Бирма).

Бертольд **Брехт** — шүлүкчү болгаш драматург (Германия).

Феликс **Иверсен** — Хельсинки хоорайда университеттиң профессору (Финляндия).

Андрэ **Боннар** — Лозанн университединиң профессору (Швейцария).

Больдомеро Санин **Кано** — Эдинбург болгаш Боготин университеттериниң профессору, хүндүлүг доктору (Колумбия).

Прийоно —Джакартада күрүне университединиң профессору, литература факультединиң деканы (Индонезия).

Николас **Гильен** — шүлүкчү (Куба).

Комитеттиң даргазы **Д. В. Скобельцын.**

Комитеттиң даргазының оралакчылары: **Го Мо-жо** (Кытат). **Луи Аргон** (Франция).

Комитеттиң кежигүннери:

Анна Зегерс (Германия), **Антонио Ванфи** (Италия), **Джон Бернал** (Англия), **Ян Дембовский** (Польша), **Пабло Неруда** (Чили), **Михаил Садовяну** (Румыния), **Сахиб Синг Сокхей** (Индия), **Г. В. Александров** (ССРЭ), **А. А. Фадеев** (ССРЭ), **И. Г. Зренбург** (ССРЭ).

1954 чылдың декабрь 18.
Москва хоорай.

Совет Эвилинде

ССРЭ-ниң ус-тывыш кооперациязының төлээлекчилериниң ийиги съездизи

Декабрь 18-те Кремльге ССРЭ-ниң ус-тывыш кооперациязының төлээлекчилериниң ийиги съездизи бодунуң ажылын доосган.

Съезд төп ус-тывыш чөвүлелиниң удуртукчу болгаш контроль органнарын—Чөвүлелди 75 кижи составтыг кылдыр, баштаар черни 13 кижи составтыг кылдыр база ревизия комиссиязын соңгаан. ССРЭ-ниң ус-тывыш кооперациязының Төп Чөвүлелиниң баштаар черинің даргазынга эш А. Е. Петрушев соңгуткан. Ревизия комиссиязының даргазынга эш А. И. Смирнова соңгуткан.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединге болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинге чорудар байырны съездиниң төлээлери улуг көдүрүүшкүн-биле хүлээп алган.

Съездиниң адрезинге Албанияның ус-тывыш кооперациязының Төп Эвилелиниң байырлыг телеграммазы келген.

Съездиниң ажылынга ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчызы болгаш ССРЭ-ниң Садыг министри эш А. И. Микоян, СЭКП ТК-ның секретары эш Н. Н. Шаталин болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчызы эш А. Н. Косыгин олар киришкеннер. (СЭТА).

Албан-хаакчылар — бүдүрүлгелерже

ТБИЛИСИ, Грузияның бүдүрүлгелериниң хөй-хөй албан-хаакчылары бүдүрүлгениң чаа эртемин шиңгәдип алыр дээш цехтерге ажылдаарын шиитпирлээн.

Тбилисиниң Киров аттыг станок тудуушкунуның заводунга 18 албан-хаакчылар цехтерге ажылдаар күзелдинн илереткеннер. В. Шумилин, А. Болотин инструменталдыг болгаш механиктиг цехтерде токарының тускай эртемин шиңгәдип ап турар.

Тбилисиниң «Грузтрикотаж» деп фабриказының лаборантызы Е. Хохнашвили, олла бүдүрүлгениң учетчиги М. Переседова бүдүрүлге участоктарынче шилчээннер.

Кутаисиниң автомобиль заводунуң шасси цехинге мергежилдиг чондурукчулар чедишпейн барган. Инструмент цехинден херексел чондурарының талазы-биле дуржулгалыг мастер С.Губинскийни ынаар шилчиткен. Ооң-биле кады ооң уруу—бүдүрүлгениң экономистизи Людмила Журавлева ынаар шилчиир күзелин илереткен. Ол, чондурукчунуң ажылын кончуг эки шиңгәдип, бүдүрүлге онаалдазын чедишкинниг күүседип турар. (СЭТА).

Кадарчыларга бажыңнар

ССРЭ-ниң Ыяш үлетпүрүнүң министерствозунуң бүдүрүлгелери одарларда мал кадарып турар малчыларга, кадарчыларга белеткээн эптеп-чыып алыр бажыңнарны белеткеп кылган.

Ындыг бажың бүрүзүн 4 кижи чурттаарынга таарыштырган. Ында дөрт орун, чызыып турар стол, печка бар.

Бажыңны чылыглаан калбак кезектерден чыып салыр. Ону үш кадарчы бир шак иштинде тургузып ап болур.

Бо бажыңнарның баштайгы бөлүүн Казахстанче болгаш Ортаакы Азияже чоруткан. (СЭТА).

1955 чылда коллективтиг керээлер чарар дугайында

1955 чылда коллективтиг керээлер чарар дугайында ВЦСПС-тиң Президиуму доктаал үндүргеН.

Доктаалда чугаалап турары болза, коллективтиг керээлерде алган хүлээлелерин күүсетпишаан, транспорттуг, тудугнуг, көдээ ажыл-агыйның ажылдакчылары 1954 чылда улуг чедишкиннерни чедип алган. Москваның мурнакчы бүдүрүлгелери 1955 чылда бөш чыл планында айыткан үлетпүр бүдүрүлгезиниң деннелин үш чыл 9 айлар дургузунда чедип алгаш, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн улам ыңай бедидери база аңаа үндезилээш, бешки бөш чыл планының ниити продукциязының хемчээлиниң талазы-биле онаалдазын болгаш 1955 чылдың күрүне планын хуусаа бетинде күүседир дээш социалистиг чарыштыг калбартыр деп саналды үнүргеннер. Москвачыларның кыйгырыы ажылчыннарның инженер-техниктиг ажылдакчыларның болгаш албан-хаакчыларның изиг деткимчезин алган.

Оон-биле кады өңнүг металлургияның, хөмүр даштың болгаш үлетпүрүнүң өскедаа адырларының хөй-хөй бүдүрүлгелеришде продукцияны бүдүреринин, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүнүң өзүлдезиниң болгаш бот-үнени чиигедириниң талазы-биле онаалдалар күүсетинмейн турар. Ол бүдүрүлгелериниң профэвилел организациялары күш-ажылды болгаш бүдүрүлгени организастаарының хөрөөнде четпестерни эптежикчи ёзу-биле көрүп турарлар.

ВЦСПС-тиң Президиуму ажыл-агый органнары-биле кады 1955 чылда коллективтиг керээлерни чарарын Коммунистиг партияның ажылдан кылганы аар-үлетпүрүү улам ыңай хөгжүдериниң, көдээ ажыл-агыйның болгаш улус хереглелиниң үүлдериң бүдүрериң шыңгыы көдүреринин, улустуң чаагайжыдылгазын бедидериниң программазын чедишкинниг күүседиринче ажылчыннарны болгаш албан-хаакчыларны мобилизастаар талазыбиле эң чугула ажыл-агый политиктиг кампания кылдыр чорударын профэвилел организацияларынга даасган.

Министерстволар болгаш ведомстволар-биле кады профэвилелериниң Төп Комитеттери коллективтиг керээлерни чарып, үлетпүр, транспорт, тудуг, көдээ ажыл-агый бүдүрүлгелеринге, бүдүрүлгелерге болгаш харылзааның, күрүне садыының болгаш ниитиниң чеменилге черлеринге 1955 чылдың январь-февральда машина-трактор станцияларынга болгаш ыяш камгалалының станцияларынга — март 15-те болгаш торф кылып турар черлерге — апрельде чорудар хүлээлгелиг.

1955 чылда коллективтиг керээлерге бүдүрүлге бүрүү чүгле ниити продукцияның хемчээлиниң талазы-биле онаалгаларны эвес, харын база номенклатура болгаш шынар талазы-биле, продукцияның бот-үнезин үргүлү чиигедири дээш, бүдүрүлге курлавырларын бүрүн ажыглаары, социалистиг чарышты организастаарын шиитпирлии-биле экижидери, үлетпүр болгаш көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезинге эртемниң, техниканың болгаш мурнакчы дуржулганың чедишкиннерин байыдары база калбаа-биле нептередири дээш онаалгаларны күүседирин хандырар хүлээлгелерни көөрү чугула.

Коллективтиг керээлерге ажылчыннарның, инженер-техниктиг ажылдакчыларның культура-техниктиг деннелин болгаш бүдүрүлгечи мергежилин бедидер талазыбиле, көдээ ажыл-агый ажылчыннарының ийиги болгаш үшкү профессияларны шиңгәдип алырынга дузалаар талазы-биле, аппараттан хосталып үнүп турар албан-хаакчыларга, школаларның, техниктиг болгаш бүдүрүлге өөредилгезинің курстарының четкилерин улам ыңай калбартырынга тускай эртемин алырынга дуза көргүзер талазы-биле соруулгалар тодаратынган турар ужурлуг.

(СЭТА).

Мал ажылын механизастаар болгаш электрижидер талазы-биле чөвүлел хурал

КИЕВ. ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый министерствозунуң, ССРЭ-ниң Совхозтар министерствозунуң болгаш энергетиктериң Бүгү-эвилел инженер-техниктиг эртем ниитилелиниң чыыдырганы мал ажылында хөй күш кирер ажылдарны механизастаарының болгаш электрижидериниң талазы-биле эртем-техниктиг чөвүлел хурал доозулган. Эртем-шинчилел институттарының 580 ажылдакчылары, 14 республикаларның мурнакчы МТС-териниң, колхозтарының болгаш совхозтарының удуртукчулары болгаш тускай эртемниглери чөвүлел хуралга киришкен.

Пленарлыг хуралдарга болгаш секцияларга үүс ажыг кижи чүве чугаалаан. Сталино областың «Металлист» совхозунуң директору Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры П. Б. Янатьевтиң чугаазын олурушканнар улуг сонуургал-биле дыңнаан. Бо ажыл-агыйда 12 мун ажыг хаваннар болгаш 1400 баш хире мыйыстыг улуг бода мал бар. Бо хире хөй баш малды шын алыраарын болгаш ажаарын хандырар дээш совхозтуң ажылдакчылары хөй күш кирер ажылдарның комплексилиг механизациязын фермаларда боттандырган. Ниити күүзү 900 киловатт 192 электри шимчедикчилерни ажыл-агыйда ажыглап турар, оларның дузазы-биле суг дамчыдарын, мал чеми болбаазырадырын, инек саарын, сүттү болбаазырадып ажылдаарын болгаш мал кажаларынга агаар киирер ажылдарны чорудып турар.

Элээн хөй таарыштырылгаларны совхозтуң эгелекчи-чаартыкчылары кылган. Силос доораар аңаа машинаны сиген далганнаар кылдыр эде дерип алганы улуг ажыктыг болган. Бо машина заводка белеткеп кылган сиген далганнап дээрбеддээр тускай машинадан алды катап бүдүрүкчүлүг болуп турар. Мыйыстыг бода мал суттарар автосуттарыкчыларны таарыштыр эде дерип херексээн хаваннарның автосуттарылгазының айтырыын совхозта чедишкинниг шиитпирлээн. Механизация совхоз бүдүрүлгезинде хөй күш кирер ажылдарның чарыгдалын барык ийи чартык катап кудулалыр арганы берген.

Мал ажылында хөй күш кирер ажылдарны механизастаарының болгаш электрижидилгезинің моон сонгааргы хөгжүлдезинче, эртемниң чедишкиннерин болгаш колхозтарның, МТС-териң болгаш совхозтарның мурнакчы дуржулгазың көдээ ажыл-агыйга улам ыңай шиңгәдиринче угланган делегеңгей шиитпирни чөвүлел хурал үндүрген.

(СЭТА).

Воткинск ГЭС-тиң тудуушкунунда

ВОТКИНСК. Воткинск ГЭС-тиң тудуушкунунда белеткел ажылдары улам калбарып турар. Чүүктер кээп мөөңнежир станция тудары-биле чегелештир плотинадан Сивы хемниң районунга чедир демир орук шугуму салыр ажыл эгелээн. Чер калар улуг ажыл черлериниче электри дамчыдылгазының, бедик күштүг шугумун салып турар. Чүүктер кээп мөөңнежир чаа станцияны тудуп тургузарда автомагистральдар болгаш демир орук миллион кубометр хире довуракты казып үндүрер апаар. Бо ажылдарның барык чартыы күүсетинген.

Чурталга бажыңнар тудуушкуну дүрген чоруп турар. Ажылчыннарның болгаш албан-хаакчыларның чүс-чүс өг-бүдүлери чаа бажыңнарда көжүп кирип алган. Суурнуң оң талакы эринде электростанцияны, магазинни тудуп тургускан, клуб, столовая, чунар бажың тудуушкуну дооступ турар. Кама хемниң солагай талакы эринде туйбу заводунуң ажылчыннарының сууру тургустунган. (СЭТА).

Уралдың радио бажыны

СВЕРДЛОВСК. Уралда бир дугаар радио бажыны туттунуп турар. Архитектура талазы-биле чараш, үш каат бажың болур. Аңаа телевизор төвү, аппарат черн, радио дамчыдылгазының редакциязы турар. Концерт көргүзер болгаш чугаалар, ырлар дамчыдар эки дерип херексээн улуг студияларны, библиотека, кино-фильмнер көргүзер залды, фильмнер шыгжаар черни тургузуп турар.

Уралдың радио бажыңының антеназы кылдыр бедии 180 метр радио суургазын тудуп турар, бо болза хоорайдан дескиндир 70—100 километр черде чурттап турарларга дамчыдылганы тудуп алыр арганы бээр.

Ам тудугжулар бажыңның ханазын салырын доозуп турар. Келир чылдың эгезинде олар бажыңның иштики каасталгазынче болгаш дерипкиннерниң монтажын кылырынче эгелеп кирер. (СЭТА).

Даглыг черлерде электростанциялары

ОРДЖОНИКИДЗЕ. Соңгу Осетияга баштайгы көдээ электростанцияны ажыглаага киирген хүнүнден бээр чээрби чыл болган. Ол электростанцияны Садон районунда дагдан баткан хемге туткан. Ам даг хемнеринде он шаа көдээ электростанцияларны туткан. Оларның электроэнергиязын 56 колхозтар ажыглап турар.

Көдээ ажыл-агыйның бастырылга, тараа сортировкалаар, мал чемнерин сараттаар болгаш белеткээр, суг хандырылгазы чергелиг хөй күш үнер ажылдарында электро-энергияны калбаа-биле ажыглап турар. Үүгле бо чылын безин колхозтарның мал ажылының 28 фермаларын электрижиткен. (СЭТА).

Чаа культура бажыны

МАЗСАЛАЦА (Латви ССР-де). Декабрь 12-де маңаа чаа Культура бажынының байырлыг ажыдышкыны болган. Ында көрүкчүлер олурар улуг зал, номчулга чери, бот-тывынгыр уран-чүүлдүг болгаш дыштанылганың өрээлдери бар. Бүгү өрээлдерни чаа мебельдер-биле дерээн, чуруктар-биле каастап шимээн.

(СЭТА).

Совет чогаалчыларның ийиги Бүгү-эвилел съездизи

Мирза Ибрагимовтуң даргалааны-биле өрткен декабрь 18-теги өртенги хуралга **А. Сурковтуң** илеткелин болгаш **Б. Полевойнуң, С. Вургуннуң** база **К. Симоновтуң** эдеричи илеткелдерин чугаалажып көөрү үргүлчүлөөн.

В. Каверин бир дугаарында сөс алган. Ол, чогаалчының чогаалының ужур-утказының дугайын чугаалаан. Сеткүүлдериниң болгаш ном үндүрер парлалга черлериниң редакция ажылының деңнелин бедидериниң өргежок чугулазын оратор айытқан.

— Молдавияның совет литературазы Коммунистиг партияның могаг чок сагыш салыышкынының ачызында, акыдуңма улустарның, бирги өлчегде улуг орус улустуң чогаалчыларының улуг дузаламчызының ачызында төрүүнген, өскен болгаш быжыккан деп **А. Лупан** чугаалаан. Бистиң литературавыс болза, чүс-чүс чылдарның дургузунда молдав, орус, украин болгаш румын улустарның аразында тургустунуп келген акы-дуңма найыралдың ол харылзааларының дириг боттанышкыны болур.

Индирде—сураглыг белорус чогаалчы **П. Бровка.** Республиканың уран-чечен литературазының чедишкиннерин демдеглевишаан, Белоруссияның чогаалчыларының бүгү чогаалдары уран-чечен бедик деңнелге ам-даа чедир бижитинмээн деп ол чугаалаан. Бистиң амыдыралывыс кайы хире бурунгаар ырай бергенин, бистиң совет киживистиң кайы хире өскенин ол чугаалаан болгаш бис ам-даа бодувустуң улузувустуң мурнунга улуг хүлээлгелиг бис деп демдеглээн.

П. Бровка саналының төнчүзүнге организастыг айтырыгларны чугаалаан. ССРЭ-ниң Совет чогаалчылар эвилелиниң баштаар чериниң президиуму ССРЭ-ниң улустарының литератураларының удуртулгазының талазы-биле ажылды бодунуң кол хүлээлгелериниң бирээзи кылдыр санаар ужурлуг.

Польша чогаалчылар эвилелиниң даргазы, «Улустар аразынга тайбыңны быжыглаары дээш» делегейниң Сталинчы шанналының лауреады **Леон Кручковсиийге** сөс берген. Ол польша чогаалчыларның өмүнезинден съездиге изиг байыр чедирген.

— Польшаның чогаалчылары бистер, бо съездини силер ышкаш база-ла тестүнмейн манап турган бис, силернииннден өвөөш эвес идегелди аңаа салып турар бис деп чүвени силерге бүүдүрүп күзеп тур мен, эргим өөнүктер —деп ол чугаалаан.

Максим Горькийниң литератураны адааны «кижи шинчилелиниң» кайгамчыктыг уран-чүүлүүн хөгжүлдезинге съезд чугула үе-чадаларның бирээзи болу берген турарын бис изин-биле күзеп турар бис, ол уран-чүүлдү силер, совет чогаалчылар, амыдыралдың маадырлыг медерелдиг чаартылгазының чепсээ кылдыр хуулдурган силер деп Кручковский чугаалаан.

Шүлүкчү **А. Прокофьев** өзүп турар литература продукциязын делгерентейжиделинге дузалаар ужурлуг үргүлчү, үнер парлалганы Ленинградка көвүдериниң өргежок чугулазының дугайын чугаалаан. Ленинградтың уругларга ажылдап турар литераторларының отряды дыка улуг. Уруглар номнары үндүрер парлалга чериниң үндүрүп турары үш альманахта 101 авторлар киржип турарын чугаалааргa-ла четчир.

Совет драматургияның дугайында эдеричи илеткел кылыры-биле эш **А. Е. Корнейчукка** сөс берген.

Бистиң улуг Коммунистиг партиявыс драматургия болгаш театр өзүлүг улустуу болган турарынче бисти кыйгырып турар. Драматургия болгаш театр бистиң амыдыралывыстың улуг болуушкуннарының байы ышкаш утка-шынар талазы-биле ындыг бай турарынче чүткүүр ужурлуг деп ол чугаалаан. Илеткелчи социалистиг тургузуушкунуңу янзы-бүрү үе-чадаларында совет боттуг чүүлүн янзы-бүрү талаларын көргүскен шиилерни чижекке киирген болгаш драматургияның хөй янзы темаларының болгаш жанрларының дугайын чугаалаан.

Ада-чурттуң Улуг дайынының чылдарында тургустунган эң эки шиилерде фашизмге удур демиселге улуг тиилелгени чедип алган совет улустуң эрес-дидим чорүү көргүстүнген. Партияның улуг баштыңчызы болгаш Совет күрүнениң үндезилекчизи В. И. Ленинниң дүрзү-хевирин тургускан чорук совет драматургияның канчаар-даа аажок улуг чедишкини болган.

Ынчалза-даа дайын сөөлүндеги чылдарның дургузунда чамдык драматургтарның болгаш театр ажылдакчыларының ортузунда өөжүргаашкынныг хөөннер тывылган. Театрларның сценалары идея чок кошкак шиилер-биле долдунуп турар апарган.

Бистиң уран-чүүлүвүске шак ындыг өске утказы болуушкуннарны партия өөн эртин шыдавас турган. 1946—1948 чылдар идеология айтырыгларының талазы-биле ВКП(б) ТК-ның төөгүлүг доктаалдары-биле демдеглетинген. Партия ТК-ниң доктаалдары совет литератураның улам ыңайгы хөгжүлдезиниң перспективаларын айытқан, коммунистиг ниитилелди тургузарының үе-чадазынга ооң принципиалдыг чаа угшиин тодараткан. Совет уран-чүүл тиилекчи—совет кижиниң моральдыг кайгамчыктын болгаш күжүн бүгү делегейге көргүзер ужурлуг.

Илеткелдің улуг черин маадырның эки талазының айтырыынче салган.

Эш Корнейчук совет драматургияның сорулгаларын ылангыя сатиралыг чогаалдарны тургузар, театр-биле драматургтарның чогаадыкчы кады ажылдажылгазын улам ыңай быжыглаар, уруглларга драматургияны эжижиериниң, шииниң дылын сайзырангайжыдарының, шииниң теориязының айтырыгларын ажылдап кылыр дугайын тодаргай чугаалаан.

Бистиң боттуг чүүлүвүстүң чугула талаларын көргүспүшаан, идейлиг чорукту болгаш реализмни улам-на ханы шиңгээлип алыры, боттарының профессионал мергежилин могаг чокка бедидери —совет драматургтарның бирги өлчегниң сорулгазы болур деп эш Корнейчук чугаалаан.

* * *

Декабрь 18-теги кежээки хуралга «Совет кинодраматургия» деп илеткелди **С. А. Герасимов** кылган.

Совет кино уран-чүүлү болунуң хөгжүлдезиниң кончуг чугула болгаш солун үезин эртирип турар — уран-чечен фильмнерни чылда 100—150 чедирер сорулгалыг бис.

Кино уран-чүүлү литературадан чарылбас, ооң хөгжүлдези совет литератураның хөгжүлдези-биле сырый харылзашкан. Д. Фурмановтуң романын өзүгаар режиссёрлар Васильевтериң тургусканы «Чапаев» деп фильмни совет кинематографияның улуг чедишкини деп бо үеге чедир санап турар бис. «Чапаевтиң» соон дарый чамдык өске-даа кайгамчыктыг кинолар: «Балтиканың депутаты», «Улуг хамаалы», «Максимниң дугайында трилогия», «Кронштадтан келген бис», «Щорс», «Ленин Октябрьда», «Ленин 1918 чылда» деп кинолар тыптып келгеннер.

Акы-дуңма республикаларда уран-чечен кинематоргфия ол ышкаш дыка чедишкиннерни чедип алган.

Ада-чурттуң Улуг дайынының чылдарында литература-биле кино сырый кады ажылдажылгага дайынчы кино чыныларны болгаш кыска метражтыг уран-чечен чуруктарны үндүрүп, совет улустуң патриотчу көдүрүүшкүнүнге бараан болган; гитлержи өжелекчилерни ашкан тиилелгени быжыглаар талазы-биле фронтуга болгаш тыылга кино дузалаан.

Дайын сөөлүндеги чылдарда совет кинонуң мурнунга чугула сорулга тургустунган. Партия идеология айтырыгларының талазы-биле бодунуң доктаалдарынга ол сорулгаларны шиитпирлээринге орукту айытқан. «Көдээ башкы», «Алдар сүлү», «Эльбага ужуражыышкын», «Орус айтырыг», «Сибирь чериниң дугайында тоол» деп фильмнериниң кайгамчыктыг чогаадылгалары экраннарга костүп келген. Ынчалза-даа ындыг кинолар хөй санныг эвес деп С. Герасимов демдеглээн.

Киноларның жанрлыг янзы-бүрү чорүү кызыыжыраан. Комедиялар, элдептиг болуушкуннар фильмнери, уруглларга фильмнер барык-ла читкен.

Хөй санныг кино чуруктарны үндүрүп болгаш оларның идейлиг уран-чечен шынарларын бедидериниң өргежок чугулазын СЭКП-ниң XIX съездизи айытқан. Дайын сөөлүндеги чылларның дургузунда уран-чечен прозаның чедишкиннери болза, ол сорулганы шиитпирлээринге совет кинога чогаадыкчы улуг дузаламчы көргүзеринге бистиң чогаалчыларывыс кайы хире аргалыгыл деп чүвени көргүзүп турар. Ол аргалар бо үеге чедир-ле өзүлүүбиле боттанмаан, ол чорук кино бүдүүлгезинге чогаалчыларның теоретиктиг угаан-бодалдарын киириштирбейн, оларны уран-чечен фильмнер тургузарының нарын чорудулгаларынга хаара тутпайн турары-биле тематиктиг планнаашкынның системазынга шаптык болуп турар. Чогаалчылар бодунуң өөлчөөнде кинодраматургияның түслай онза байдалын шиңгээдип албайн база ону шиңгээдип алырын ораладшайн чыткаш-ла боттарының сценарияларын доосаан чиг хевирлиг турда-ла дужаап турарлар деп илеткелчи демдеглээн.

Сценария фронтузунда байдалды эжижиринче утланган солун өгелөөшкиннер сөөлгү үениң дургузунда айытынган.

С. Герасимов чугаазының төнчүзүнде совет кинематографияга тайбыңның, улустарның найыралының болгаш кижи төрелгетеннің аас-кежиниң улуг идеяларының өзулуг көргүзүкчүлери болур көскү чогаалдарны тургузарының хөрөөнге идепкейлиг киржириинче чогаалчыларны кыйгырган.

Ооң соонда санал берген хоочун чогаалчы **Ф. Гладков** Совет чогаалчылар эвилелиниң ажылын чугаалаан. Эвилел болза, административчи эвес, а чогаадыкчы организация, аныяктарның литературазынга школа болур ужурлуг, уран-чечен сөстүң мастерлери-биле ооң харылзаазының күзенчиг черинге турар ужурлуг деп чугаалаан.

ССРЭ-ниң улустуң артизи **Н. Черкасов** совет чогаалчылар театр болгаш кино уран-чүүлүүнүң мурнунга боттарының хүлээлгезин ам-даа күүсетпээннер деп чугаалаан. Бис болза, делегейге бир дугааргы театр күрүнези болур бис. Төрөөн чурттуң бүгү-ле черлеринде театрларның залларын миллион-миллион көрүкчүлер кежээниң-не долдур олуруп турарлар. Олар сценага бистиң боттуг чүүлүвүстүң төрүүндүргенни болуушкуннарны болгаш дүрзү-хевир-

* * *

Декабрь 19-та Эвилелдер Бажыңының колонналарлыг залынга совет чогаалчыларның ийиги Бүгү-эвилел съездизи үргүлчүлөөн. Прозачылар, шүлүкчүлер, драматургтар, бүгү жанрларның төлөөлекчилери боттарының чогаадыкчы ажыл-чорудулгазының чугула айтырыгларын изиннибиле чугаалажып көрүп турганнар.

Хуралды эш **А. Венцлова** даргалаан. Мордва чогаалчы **Н. Эркай** бир дугаарында сөс алган. Ол ажыл-агый тургузуушкунунга, культура хөгжүлдезинге болдунуң улузунуң чедишкиннериниң дугайын чугаалаан. Мордовияның уран-чечен бижимел литературазы өң аныяк национал литератураларның бирээзи, совет тургузугнуң төлү. Мордовияда литературалыг уран-чечен альманахты орус, а ол ышкаш өрөөн болгаш мокшан дылдарда үндүрүп турар. Совет чогаалчыларның эвилелиниң талазындан Мордовияның литераторларынга улуг дуза көргүзериниң чугулазын оратор чугаалаан.

Армян чогаалчы **Наири Зарьянга** сөс берген. Ол бодунуң чугаазының өгезинге делегейниң чаа дайынын өскүдерин ораладжып турар империалистерниң үүлгедиглерин каргап чугаалаан. Акыдуңма литератураларның өң эки чогаалдарын бүгү Совет Эвилелиниң болгаш өске-даа чурттарның калбак номчукчу массаларының өдилели болдурган орус дылдың улуг ролюнуң дугайын Н. Зарьян чугаалаан.

С. Михалков аныяк көрүкчүге театрның улуг саңдарлыының дугайын сагындырбышаан, уруглар театрларынга бижин турар драматургтарның харысалгазының дугайын, уруглар театрларының четкизин калбартырының өргежок чугулазының дугайын чугаалаан.

С. Михалковтуң чугаазының хөй кезии совет комедияның болгаш сатираның хөгжүлдезиниң айтырыгларынга холбашкан.

Даштыкы чурттарның культура ажылдакчыларындан хөй санныг байырлар съездиниң адрезинге келген. Декабрь 19-та хуралга Кыдаттың литература болгаш уран-чүүл ажылдакчыларындан, ССРЭ-биле культурлуг харылзаанның корей ниитилелиниңден, америк чогаалчылар А. Кандан болгаш Э. Колдуэллден, австрали чогаалчы К. Причардыдан, Канаданың хөй-ниити ажылдакчызы Д. Картерден, сураглыг англи чогаалчы А. Коппардыдан, немец чогаалчылар Л. Фейхтвангерден, А. Цвейгден. С. Хермлиндеп, Кубадан, италия шүлүкчү Д. Родариден келген байырларны номчаан. Венесуэл шүлүкчү Карлос Аугосто Леон «Өлүм болгаш амыдырал дугайында шүлүк» деп аттыг байыр чедирген шүлүктү чоруткан. Ол шүлүктү шылгарангай француз эртемден Фредерик Жолио-Кюриге болгаш атомнуг энергияны бир дугаарында тайбың сорулгага ажыглаан совет улуска бараалгаткан. Ол ышкаш Аргентинаның, Швейцарияның, Израиль күрүнениң культура ажылдакчыларындан байырлар алдынган.

ВЛКСМ ТК-ның секретары эш **А. Рапохин** съездиге байыр чедирип чүве чугаалаан. Ол, совет аныяктарның чогаалчыларга салып турар негелделериниң дугайын чугаалаан болгаш аныяк чогаалчылар-биле ажылдың улуг ужур-дузазын демдеглээн.

Вьетнам чогаалчы **Нгуен Ден Тхиге** сөс берген.

Вьетнамның литературазының болгаш уран-чүүлүүнүң ажылдакчыларының өмүнезинден совет чогаалчыларның ийиги съездизинге Нгуен Ден Тхи чүректиң хаңзындан изиг байыр чедирген.

Нгуен Ден Тхи чугаазының төнчүзүнде съездиниң президиумунга вьетнам чогаалчыларының бижээни болгаш бодунуң төрөөн чурттунуң хосталгазы болгаш хамаарышпас чорүү дээш улустуң демиселиниң эн-не кадыг-берге чылдарында вьетнамның ажылчыннарының парлааны номну тудускан. Зал турып келген болгаш вьетнам интеллигенцияның төлөөлекчизиниң черлери өөрүн күзеп турарлар. Театрларның репертуарлары оларның сеткилин ханцырбайн турарының таварылгалары болуп турар.

Н. Рыбак бодунуң чугаазын төөгүлүг совет романның айтырыгларынга хамаарыштырган.

Сураглыг немец чогаалчы **Анна Зегерсти** олурганнар өзин-биле утказаннар. Ол Герман Демократтыг Республиканың өзүп орар аныяк литературазының чедишкиннерин болгаш сорулгаларын характерлеп чугаалаан. ГДР-ниң улузунуң литератураже хандыгар чоруунга совет литература улуг рольду ойнап турар деп ол чугаалаан. Бистиң аныяктарывыс совет романнарны салдыкпайн номчун турарлар.

ГДР-ниң чогаалчыларының чогаалдарында күш-ажыл темазы көскү черни өөлеп турарын, литературада ажылчыннар киржип эгелөөнин чугаалавышаан, Анна Зегерс ол тургузукчу чорудулгага Барыын Германияда литераторжу амыдыралдың буурааашкынын дөмейлеп берген.

*

нүүрү-биле ооң маадырлыг улузунга диңмиттиг адыш часкаашкыны-биле байыр чедирген.

Ооң соонда **В. Овечкин** чидиг шүүмүчүлелдиг санал берген.

П. Антокольский, М. Ауэзов болгаш М. Рыльскийниң белеткеп кылганы «ССРЭ-ниң улустарының литератураларының уран-чечен очулгалары» деп эдеричи илеткелди П. Антокольский кылган.

Бистиң улустарывыстың аразында найырал совет тургузугнуң туруп келгениниң хажык чок үндезиннериниң бирээзи. Ол найыралдың илерээшкиннериниң бирээзи болза, ССРЭ-ниң улустарының литератураларының дем каттышкан очулгалары болур. Очулга ажылдарының улуг калбарыышкынын мындыг чурагайлар көргүзүп турар: 1953 чылда очулдурган литературалар чурттуң бүгү уран-чечен ном продукциязының барык-ла 45 хуузу болган деп ол чугаалаан.

Акы-дуңма литератураларның чогаалдарының, орус дылче очулгалары улуг ужур-дузалыг болуп турар. Орус дылче очулга дээрге, национал чогаалчыга чырык амыдыралче эжик.

Орус дылче очулдурганының ачызында Шевченконуң, Руставелиниң, Низаминиң, Навоиниң, Коста Хетагуровтуң, Райнистиң юбилейлери болгаш ойлары Давид Сасунскийниң дугайында армян эпостуң, «Калевала» деп карел-фин эпостуң юбилейлери болгаш ойлары ышкаш болуушкуннар бүгү улустуң байырлалы болу берген. Ол байырлалдар социалистиг нацияларның бузулбас найыралының демдээнин адаа-биле эрткилээннер.

Очулга теориязын тургузарының талазы-биле ажыл ам-даа багай туруп турар деп илеткелчи демдеглээн.

Орус дылга бир дугаарында Шевченконуң «Кобзарь» деп чогаалын үндүрген. ССРЭ-ниң улустарының эпостарының орус дылга бир дугаар очулгаларының ужур-дузазын үнелеп ханмас.

Шүлүк очулгазының талазы-биле дыка хөй чүүлдер чедип алдынган. Ынчалза-даа ам-даа хөй чүүлдер кылдынмаан болгаш чедир кылдынмаан. Чижээ, Украинада бо үеге чедир азербайжан поэзияның антологизы чок, украин поэзияның антологизязының орус дылга үндүрүлгези эмин өртүр узамдыгып турар.

Очулукчу-прозачыларның дугайын чугаалавышаан, илеткелчи «Дайын болгаш тайбыңны» украин дылче очулдурган А. Кундзичини адаан. Эрткен 20 чылдың дургузунда очулукчу-прозачылар Украинаның, Грузияның, Азербайданның, Латвияның, Литваның, Эстонияның классиктиг прозаларының болгаш драматургияларының кол-кол чогаалдарын очулдурган.

Парлалгага демдеглетинген эки ажылдар-биле кады чүгле утказын дамчыткан, ынчалза-даа ооң магалыг чазагайын чидирип турар эвээш эвес чевен ажылдар тыптып турар деп Антокольский чугаалаан. Очулукчу кадрлар чедишпейн турар. ССРЭ-ниң Культура министерствозу гуманитарлыг дээди өөредилге черлериниң өөредилге программаларын эде көөр болгаш ол программаларынга ССРЭ-ниң улустарының дылдарын ыяавыла өөренирин киирер, а ол ышкаш уран-чечен очулгага мергежилдиг студентилерге тускай семинарларны тургузар ужурлуг. Горький аттыг литература институдунга уран-чечен очулганың факультедин болгаш кафедразын тургузары өргежок чугула.

— 1934 чылда совет чогаалчыларының бирги Бүгү-эвилел съездизинге А. М. Горький бистерни бот-боттарывысты очулдуржурувусче кыйгырган. Эрткен оруувустуң дугайын ийиги съездиге бөгүн рапорттавышаан, бистер бистиң башкывыстың чагыы күүсетинген деп чоргаарал-биле медеглеп турар бис — деп П. Антокольский чугаалаан.

(СЭТА).

Украинаның МТС-ториниң септелге базазы өзүп турар

КИЕВ, декабрь 13. Украинаның машина-трактор станциялары эрткен чылдың бо үезинде турганынга бодаарга барык 4 мун ажыг тракторларны хөйну септээн. Хову ажылдарынга машиналарны чедишкинниг белеткээни бо чылын түүүн кылган чангыс аай хевирлиг септелге мастерскаалары биче эвес рольдуг болган. Ажыглалга ындыг мастерскааларны 44-түү киргген.

Чаа мастерскаалар эки дерип херексээн металл кестирер станоктарлыг, моторлар шылгаар стендилерлиг болгаш одаашкын аппаратураларлыг, аар чүүлдер база кезектер кодуртур ынай-бээр көжүрүп турар краннарлыг болгаш өске-даа таарыштырылгалыг индустриалчы хевирлиг бүдүрүлгелер болуп турар.

Малгажын аштап-арыглаан трактор эн баштай чазар салбырга кирер. Ооң ооң бүгү кезектери чуур машинага барып кирер, ооң соонда дерип херексээн тускай чадыгларлыг болгаш столдарлыг, кезектериниң үрелгенин азы үрелбээнин хынап көөр участокка баар. Хереглетинер септелгечиң байдалындан хамаарыштыр холутунган кезектер болгаш белдирлер ооң токарь, дарганнаашкын, канналга, столяр, честээр болгаш өске-даа салбырларга барып кирер.

Мастерскаяның эн-не улуг салбыры болза, слесарь-чыылда салбыры болуп турар. Машиналар чыырының ажыл кылыр черлери өске салбырларда ышкаш мында база шыңгыы чурумнуг тургустунган. Будуп кылдынган рама бир ажыл черинден база бир өске ажыл черинче шилчип чоорту катап тургустунган белдирлер болгаш кезектер-биле долдуртуна бээр.

Чангыс аай хевирлиг чаа мастерскаларның бүгү бүдүрүлге чорудулгалары бүрүнү-биле электрижитинген.

(СЭТА).

Финляндияның, Югославияның, Швециянын, Швейцарияның болгаш Австрияның чазактарынга

Совет чазактың харыы ноталары

Европага коллективтиг айыл чок чоруктуң системазын тургузар дугайынча айтырыгның талазы-биле ниити европа чөвүлел хуралын чыылдырарынга хамаарыштыр Совет чазактың ноябрь 13-теги нотазы-биле холбаштыр Финляндияның, Югославияның, Швециянын, Швейцарияның болгаш Австрияның чазактарының харыы ноталарын Совет чазак алган.

Финляндияның чазааның ноябрь 19-тагы нотазынга Совет чазактың харыы нотазын ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министерствозу **Финляндияның** Москвада төлөө черинче декабрь 17-де чорудуп берген.

Европага коллективтиг айыл чок чоруктуң системазын тургузарынче угланган Совет Эвилелиниң күжениишкиннерин Финляндияның чазаа таарымчалыг кылдыр көрүп турар деп ооң медеглелин кичээнгейге албышаан, Европага коллективтиг айыыл чок чоруктуң дугайында айтырыгның талазы-биле ниити-европа чөвүлел хуралынга Финляндияның чазаа киржир аргалыг деп көрбээнинге Совет чазак хараадаанын илерткейн барып шыдавас деп нотада айтып турар.

Нотада ооң ыңай чугаалап турары болза:

«Барыын талакы чамдык күрүнелер герман милитаризмни катап төрүүндүрер болгаш Барыын Германияны Европаның тайбыңга ынакшылдыг күрүнелериниге удур угланган шериг бөлүглежиишкиннериниге хандыдып киирер талазы-биле хемчеглерни чорудуп турар амгы үеде, Европага тайбыңны болгаш айыыл чок чоруктуу дем каттыштырып хандырарының эргежыктарынга таарыштыр Европаның бүгү күрүнелериниң ниитилел болгаш күрүне тургузуундан хамаарылга чокка оларның бүжениишкиннерин каттыштырар дугайында айтырыг онза улуг ужур-дузалыг болуп келген.

Европага коллективтиг айыыл чок чоруктуң системазын тургузарының хөрөөнге Финляндияның чазаа бодунуң салыышкынын киирер дээрэин Совет чазак санап тур».

Ол-ла хүн **Югославияның** Москвада элчин черинче ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министерствозу Югославияның Федеративтиг Улус Республиказының чазааның ноябрь 24-теги нотазынга Совет чазактың харыы нотазын чорудуп берген.

«Совет чазактың саналында кирген чөвүлел хуралдың дугайында идеяны Югославияның Федеративтиг Республиказының чазааның нотазында деткип база Каттышкан Нациялар Уставының принцивинге дүүштүр ындыг чөвүлел хуралды чыылдырары улустар аразының дүшкүүрлүг чоруктарын чавырылдырарынга өлөөн улуг салыышкын болур ийик деп санап турар медеглелин Совет чазак демдеглеп тур» деп нотада чугаалап турар.

Париж дугуржулгаларын бадылаары Европада байдалды чидиглендирип, Европаның шиитпирлетинмээн айтырыгларының талазы-биле дугуржулга чедип алырының аргазын үзер, германияны каттыштырар дугайында сонуургалдыг күрүнелериниң аразынга дугуржушкун чедип алырының аргазын болдурбас деп чүвени нотада айтып турар.

«Моон-биле холбаштыр, бо чорук чаңгыс салгалдың дургузунда герман милитаризминиң өөскүдүп үндүргени хоозурадыкчы дайынларга улустары ийи удаа чиш болган Югославияның чазаа европа улустарынга барын герман вермахтының катап төрүүнүүшкүнүүн айыылдыын чогууру-биле үнелеп көөрү болгаш Европага коллективтиг айыыл чок чоруктуу тургузарының хөрөөнге бодунуң салыышкынын киирери чугула ужур-уткалыг болур деп — нотада ооң ыңай айтып турар.

Европаның бүгү улустарынга өзүлүг айыыл чок чорук чүгле Германияны катап чепсеглээринин болгаш ону шериг бөлүглежиишкиннеринге хандыдып киирининн планнарындан ойталаарының аргазы-биле болгаш европа күрүнелериниң коллективтиг айыыл чок чоруунуң ажыктыг системазын тургузарының аргазы-биле хандыртынган туруп болур дээрзинге Совет чазак мурнуку хевээр бүзүреп турар».

Швециянын чазааның ноябрь 19-тагы нотазынга харыы кылдыр **Швециянын** Москвада элчин черинче декабрь 17-де чоруткан бодунуң харыы нотазында Совет чазак Европага коллективтиг айыыл чок чоруктуң системазын тургузар дугайында айтырыгның талазы-биле ниити-европа чөвүлел хуралынга Швециянын чазааның киржир аргалыг деп көрбээнин хараадал-биле демдеглеп турар, ынчалзажок ол хирезинде-ле швед чазак ындыг чөвүлел хуралды чыылдырар дугайында Совет чазактың саналын улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун чавырылдырар болгаш Европага тайбыңны быжыглаар сорулгалыг хемчег кылдыр үнелээни ооң нотазындан илдең болгай.

Бир төө Швециянын чазааның нотазында Европага коллективтиг айыыл чок чоруктуң системазын тургузар дугайында совет саналга хамаарышкан чамдык айтырыглар тургустунганда дараазындагы бодалдарны чугаалаары өргежок чугула деп Совет чазак санап турарын Совет чазактың нотазында айтып турар.

«Айытынган айтырыглар талазы-биле швед чазактың сонуурганы медээлер бо чылдың февраль 10-да дөрт күрүнелериниң даштыкы херектер министрлериниң Берлин чөвүлел хуралынга ССРЭ-ниң чазааның саналдааны «Европага коллективтиг айыыл чок чоруктуу системазын тургузар дугайында ниити-европа чөвүлел хуралынга киржириниң планнарын» төлевилелинде болгаш бо айтырыг талазы-биле Совет чазактың чогуур ноталарында улуг хемчээлдиг кирип турар. «Европага коллективтиг айыыл чок чоруктуң дугайында ниити-европа кереэзинин» киржикчилери күрүнелер Европага айыыл чок чорукту хандырар талазы-биле кереэниң сорулгаларын херек кырынга боттанцырары-биле янзы-бүрү органнарны тургузарын совет санал көрүп турар деп чүве ол документилерден илдең. Кереэ киржикчилериниң үе-үелеги болгаш тускай чөвүлел хуралдары, доктаамал ажылдаар консультативтиг Политиктиг комитет, а ол ышкаш шериг консультативтиг орган ол органнарның санынга хамааржыр.

Айытынган органнарның эрге-хүлээлгелерин ылап кызыгаарлаар дугайында болгаш организацияларны тодарадыр дугайында айтырыг чогуур чугаалажыышкыннарның чорудулгазында улам тодарадыышкынның чүүлү болуру билдингир. Ооң-биле кады айытынган органнарның бүгү ажыл-чорудулгазы база саналдатынган кереэниң иштинге киржикчи чурттарның черле бот-боттарының аразында харылзаа байдалдары улуг болгаш биче күрүнелериниң хамаарышпас болгаш тускай эргелерин хүндүлээриниң, а ол ышкаш оларның иштики херектериниге чаржалашпазының принциптеринге дүүштүр тургустунар апаар. Европага коллективтиг айыыл чок чорукту деткиир талазы-биле кереэ киржикчилериниң хүлээлгелери болгаш хөделиишкиннери Каттышкан Нациялар Организациязының Уставының чүүлдериниге бүрүн дүүшкек болуруң база көрүп турар.

Санкция системазының дугайында швед чазактың нотазында кирген айтырыг кандыгыл дээрге, кереэниң киржикчилери бот-бодунга эргежок дуза көргүсчүрүүнүү, ооң иштинде шериг-даа, Европага тайбыңны катап тургузарының болгаш деткириниң талазы-биле дуза көргүсчүрүүнүү чуруму немей көрдүнген болгаш доктаатынган турар ужурлуг кылдыр саналдатынып турар».

Европага коллективтиг айыыл чок чоруктуң системазын тургузар дугайында айтырыг талазы-биле ындыг туруш европа чурттарының Москва чөвүлел хуралынга киришкен чазактарның талазындан долу деткимчени тыпкан болгаш чөвүлел хуралдың киржикчилери бо айтырыг талазы-биле өске кандыг-даа саналдарны көөрүнге белеин база илереткеннер деп Совет чазактың нотазында айтып турар.

Нотада ооң ыңай чугаалап турары болза: «Харысалгалыг төлөөлекчилери тайбыңны болгаш улустар аразының кады ажылдажылгазын быжыглаарынга идиг бөөр күзелин каш удаа илередип келген швед чазак бир эвес Европага коллективтиг айыыл чок чоруктуң системазының дугайында айтырыгның талазы-биле саналдар киирип келген чүве болза, Совет чазак бодунуң талазындан оларны-биле таныжарынга белен деп чүве билдингир болгай».

ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министерствозу декабрь 17-де **Швейцарияның** Москвада төлөө черинче Швейцарияның чазааның ноябрь 24-теги нотазынга Совет чазактың харыы нотазын чорудуп берген.

Швейцар чазактың делегейге, ылаштыы Европага —тайбыныңы болгаш айыыл чок чоруктуң быжыг өзу-чурумун тургузарынче угланган кандыг-даа инициативаны ол деткип турар дээрэинин дугайында медеглелин Совет чазак бодунуң нотазында демдеглеп турар.

«Совет чазак Европага коллективтиг айыыл чок чоруктуң дугайында айтырыгның талазы-биле ниити-европа чөвүлел хуралын чыылдырар дугайында санал Европага тайбыңны болгаш айыыл чок чорукту хандырарының сорулгаларынга таарыштыр турар деп санап турар болгаш ооң-биле холбаштыр Швейцарияның чазаа чөвүлел хуралче бодунуң төлөөлекчилерин чорудар аргалыг деп көрбээнин дугайты хараадалын илередип тур — деп нотада чугаалап тур.

Швейцар чазак Европага тайбыңны болгаш айыыл чок чорукту хандырарының хөрөөнге «бодунуң салыышкынын киирерин оралдажып келген болгаш амгы үеде база оралдажып турар» дээрзиниң дугайында швейцар чазактың медеглелин ССРЭ-ниң чазаа кичээнгейге ап турар.

Европаның бүгү улустарынга өзүлүг айыыл чок чорук чүгле Барыын Германияны дагын чепсеглээриниң планнарындан болгаш ону шериг бөлүглежиишкиннеринге хандыдып киирининден ойталаарының аргазы-биле, Европаның улуг болгаш биче бүгү күрүнелериниң боттарының ниитилел болгаш күрүнеге тургузуундан хамаарылга чокка аңаа киржилгезинге үндезилетинген коллективтиг айыыл чок чоруктуң ажыктыг системазын Европага тургузарының оруу-биле хандыртынган турар деп чүвеге Совет чазак мурнуку хевээр бүзүреп турар».

ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министерствозу декабрь 17-де **Австрияның** Москвада элчин черинче Австрияның чазааның ноябрь 27-деги нотазынга Совет чазактың харыы нотазын декабрь 17-де чорудуп берген. Европага коллективтиг айыыл чок чоруктуң системазын тургузар талазы-биле ниити-европа чөвүлел хуралынга киржириниң Австрияның

(Төнчүзү 3-кү арында).

Финляндияның, Югославияның, Швециянның, Швейцарияның болгаш Австрияның чазактарынга

Совет чазактың харыы ноталары

(Төнчүзү).

чазаанның ойталаанын Совет чазак болунуп нотазында хараадал-биле демдеглеп турар.

«Австри чазак болунуп ойталаашкынын бир эвес анаа Австрияны эжелеп чагырган бүгү күрүнелер киржир болза, чүгле ол таварылгада европа чурттарының чөвүлел хуралынга киржип болур деп чылдык-биле тайылбырлап турарын нотала чугаалап турар.

Моон-биле холбаштыр Совет чазак болза, Франциянын, Англиянын болгаш АКШ-тың чазактары Барыын Германияны дагын чепсеглээринин планнарын чорударын күзээш, амгы үеде «Германияның, Австрияның талазы-биле болгаш Европаның айыыл чок чоруунун өскедал айтырыгларының талазы-биле» чөвүлел хуралдың чеднишкиниг болурунга эргежок чугула таарымчалыг байдаллар чок деп медеглээш, Совет Эвилелинин саналдаан чугаалажыышкыннарын чорударындан өйталаан деп чүвеже Австрияның чазаанның кичээнгейин уландырбайн барып шыдавас».

Нотада оон ыңай чугаалап турары болза:

«Европага коллективтиг айыыл чок чоруктун системазын тургузары Австрияны эжелээрин ону Германияга күш-биле каттыштырар чоруктун аргазы-биле боттандырган герман милитаризмнин талазындан агрессияның делегейнин ийиги дайынының бүдүүзүнде чижи болган Австрияның айыыл чок чоруунун эргежыктарынга база таржып турар. Барыын Германияны катап чепсеглээрининг болгаш мурнундагы гитлержи генералдар баштаан барыын-герман армияны тургузарының планнарын көрүп турар париж дугуржулгалары милитаристиг Барыын Германияның талазындан Австрияны анаа күш-биле каттыштырарының айыылын күштелдирбейн барып шыдавас, чүге дээрге ол австри айтырыгны үзе шинтпирлеп таарыштырарының оруунга чаа шаптыктаашкыннарны тургузуп турар».

Үстүнде айытынган чурттарның чазактарынга Совет чазактың чоруткан ноталарынга ССРЭ-нин, Польша Улус Республиканын, Чехословак Республиканын, Герман Демократтыг Республиканын, Венгр Улус Республиканын, Румын Улус Республиканын, Болгарияның Улус Республиказының болгаш Албаниянын Улус Республиказының чазактарының Европага тайбыны болгаш айыыл чок чорукту хандырарының талазы-биле европа чурттарының Москва чөвүлел хуралынга 1954 чылдың декабрь 2-де хүлээп алганы болгаш Кыдат Улус Республиканын чазаанның деткээн Декларациянының текстизин капсырган.

Норвегияның чазаанга Совет чазактың харыы нотазы

Европага коллективтиг айыыл чок чоруктун системазын тургузар дугайында айтырыгның талазы-биле нинти-европа чөвүлел хуралын чорударынга хамаарыштыр Совет чазактың ноябрь 13-теги нотазынга Норвегияның, Данияның, Бельгияның, Голландияның, Люксембургтун, Италияның, Грециянын, Турциянын болгаш Исландияның чазактарынлан ноябрь 29-та харыы ноталар алдынганын моон мурнунда-ла парлалгага дыңнаткан болгай.

ССРЭ-нин Даштыкы Херектер Министерствозу Москвада норвег элчин черинче Норвегияның чазаанга Совет чазактың дараазындагы нотазын декабрь 17-де чорудуп берген:

«Европага коллективтиг айыыл чок чоруктун системазын тургузар дугайынга ноябрь 29-та Москвага азы Парижке нинти-европа чөвүлел хуралын чыылдырар дугайында ССРЭ-нин чазаанның болунун саналы тайылбырлатынган бо чылдың ноябрь 13-теги нотазынга Норвегияның чазаандан ноябрь 29-та алдынган харыы-биле танышкаш, Совет чазак дараазындагы үүлүе норвег чазактың кичээнгейин угландырары эргежок чугула деп санап тур.

Польша Улус Республиканың болгаш Чехословак Республиканың чазактары-биле дугуржуп алгаш, Совет чазактың саналдааны Европага коллективтиг айыыл чок чорук дугайында айтырыг талазы-биле европа күрүнелериниң чөвүлел хуралынга киржиринден өйталаан дугайын Норвегияның чазаа болунун саналынга дыңнаткан. Айытынган чөвүлел хуралга киржиринден өйталаш, норвег чазак Европаның бүгү улустарынга амыдыралчы чугула бо айтырыг талазы-биле болунун талазындан кандыг-даа саналдарны киирбээн.

Тайбыңны хандырар болгаш эрткен дайынның үеэзинде оон агрессиязының уржуктарын Европаның өске-даа улустары-биле чергелешпир Норвегияның улузу база бодунга үүктеп эртирген герман милитаризмнин айыылының катап төрүтүнүшкүнүн болдурбас сорулга-биле Европаның бүгү күрүнелериниң күжениишкиннерин каттыштырарынга идиг бөөрининг орнунга норвег чазак Барыын Германияны катап чепсеглээр болгаш ону Европаның тайбынга ынакшылдыг күрүнелеринге удур угланган шериг блогунга хандыдын киирер дугайында париж дугуржулгаларын деткиринин оруунда туруп алган.

Европаның улуг болгаш биче бүгү улустарынга өзулуг айыыл чок чорук үүгле Германияны катап чепсеглээринин болгаш ону шериг бөлүглежишкиннерингe хандыдын киирериниң планнарындан өйталаарының аргазы-биле база бүгү европа күрүнелериниң нинтилел болгаш күрүне тургузуундан хамаарылга чокка оларның шуптузунун киржилгезинге үндезилетинген коллективтиг айыыл чок чоруктун ажыктыг системазын Европага тургузарының аргазы-биле хандыртынган турун болур дээрзинге Совет чазак мурнуку хевээр бүзүреп турар.

Ындыг туруш төлээлекчилери Европага тайбыңны болгаш айыыл чок чорукту хандырар талазы-биле европа чурттарының ноябрь 29-тан декабрь 2-ге чедир Москвага болуп эткен чөвүлел хуралга киришкен Польша Улус Республиканын, Чехословак Республиканын, Герман Демократтыг Республиканын, Венгр Улус Республиканын, Румын Улус Республиканын, Болгарияның Улус Республиказының болгаш Албаниянын Улус Республиказының чазактарының, а ол ышкаш төлээлекчизи чөвүлел хуралга хайгааракчы болуп киришкен Кыдат Улус Республиканын чазаанның долу деткимчезин тыпкан.

Москва чөвүлел хуралынга хүлээп алдынган болгаш амгы үеде Европада турусунган байдал-биле холбаштыр оларның бодал-оналын илередип турар европа чурттарының чазактарының Декларациязының текстизин бо нотада капсырды».

Моон-биле бир демей уткалыг ноталарны Данияның, Бельгияның, Голландияның, Люксембургтун, Италияның, Грециянын, Турциянын болгаш Исландияның чазактарынче база чоруткан.

Мергежилдиг хлеб быжырыкчылары

Чаа-Хөл районнуң Сталин аттыг колхозунуң кежигүнү Т. Часкалбаа бодунуң кызымак чүткүлү-биле хлеб быжырарынга болгаш хлеб быжырар печка кылырынга өөренип алгаш, ол мергежилин колхозчу эш-өөрүнге дамчыдып, мурнакчы колхозчу деп саналып турар.

Ол бодунуң хуузунда кылып алганы печказынга бүгү колхозчуларның хлебин быжырып берип турар болгаш хлеб быжырарынга өөренип алырын күзээн колхозчу эш-өөрүнүн дилээн өзугаар хлеб быжырарынга база нарын чемнер кылырынга оларны өөредип турар.

С. ЧАНЧЫЫ.

Кызыл районнуң Сталин аттыг колхозунуң кежигүнү М. Сюрүнмаа хлеб быжырар талазы-биле мастер болган.

Эш Сюрүнмаа хүнде 50 килограмм хлеб быжырар нормалыг тургаш, 80 килограмм чедир быжырып турар. Оон быжырган хлебинин шынары эки. Сюрүнмаа часкы, чайгы, күскү ажылдар үеэзинде хову бригадаларын хлеб-биле доктаамал хандырып турган. Ам колхозтуң түлүг бригадазын болгаш мал фермазын хлеб-биле үүктел чок хандырып турар.

К. ХЕРТЕК.

Бай-Тайга районнуң Кызыл-Дагда 7 чыл школазының болгаш «Тиилелге» колхозунуң хлебин быжырып турар С. Чыргал бодунуң хүлээлгезин 13 чыл иштинде ак-сеткилдиг күүседип келген. Эш Чыргал колхозчу эш өөрүнге хүндүткелди чедип алган.

Эш Чыргал хөй-нинти чемненилге черлерин хлеб-биле доктаамал хандырып келген болгаш быжырган хлеби үрей кылдынган азы чиг болур таварылгалар кажан-даа болуп көрбээн.

Д. МОНГУШ-ООЛ.

Үрезин арыглаашкыны

ТЭЭЛП (Телефон-биле). Бай-Тайга районнуң көдээ ажыл-агый артельдериниң ажыл-ишчилери бо чылын колхозчу ховуларга байлак дүжүттү өстүргеш, күскү ажаалгазын өй-шаанда чидириг чокка ажаан ап, 1955 чылдың тарылгасынга бүгү чүүн культураларның үрезинин бүрүн уруп алган, ам арыглаашкынын организастыы-биле чорудуп турар.

Сөөлгү хүннерде Молотов аттыг колхозта 120 тонна кызылтас, «Тиилелге» колхозта 111 тонна кызылтас болгаш арбай үрезинин арыглаан складтарга үргган. Районнуң колхозтарында үрезин арыглаашкыны чорун турар.

Тараа культураларының болгаш хөй чылда үнер сигеннериниң үрезин ажыл-агыйын экижидер

Сорттуг үрезиннерни бүдүрүлгеге пептеретип ажыглаары болгаш колхозтарның, совхозтарның шөлдериниң дүжүттүүн бедидери болза, партияның болгаш чазактың көдээ ажыл-агыйның мурнунга салган чугула сорулгаларының биреэзи болур.

Райончуткан селекциялыг болгаш түс черниң бедик дүжүттүг шилптинген сорттарының үрезиннериниң бедик дүжүттү өстүрүп ап болур деп чүвени колхозчу бүрүзү билир. Үрезин эң эки шынарлыг болган тудум-на, үүштер улам-на күштүг өзүп үнер болгаш улам-на хөй дүжүт алдынар. Колхоз бүрүзү эн-не бедик шынарлыг сорттуг үрезиннер-биле хандыртынган турзун дээш боттуг хемчегларни алыры чугула. Үрезин участогунга дүжүт бедик болган тудум-на, ажаап алдынган үрезиннериниң шынары улам-на бедик болур болгаш оларны уксаа эдериштир тараанда шыдамыккай үүштерни бээр.

Бистиг области райончуткан кызылтастың «Мильтурум-553», «Альбидум-3700», «Московка», «Тулун-14», «Лютесценс-62», суланың «Лоховский», арбайның «Винер», «Заларинец», хоотараанның «Казан-506», «Долинское-12» деп сорттары бар. Күрүненин үрезин сорттарын шинчилээр черинин база колхозтарның практиказы ол сорттар областың янзы-бүрү зоналарынга дыка бедик дүжүттү берип турарын көргүскен.

«Мильтурум-553» деп кызылтас сортту дүжүттүүнүң талазы-биле барыын зонада бүгү өске сорттарны, а даг-хову зоназының талазы-биле «Лютесценс-62» болгаш «Тулун-14», төп зонада «Московка», «Альбидум-3700» деп сорттарны ажып турар. Бир эвес суланы ап көөрге, «Моховский» деп сорттун дүжүдү бүгү зоналарга өске бүгү сорттардан ажыг болуп турар.

Областың колхозтары бо чылын эки дүжүттү алган, ылаңгыя сорттуг тарылгадан эң бедик дүжүт алдынган. Барыын-Хемчик районнуң «Большевик» колхозунда эш Т. Ендан-Самбуунуң бригадазы чазын тараан кызылтастың «Мильтурум-553» деп сорттузунуң кызылтазының 72 гектарының бир гектарындан-на 53 центнер, эш К. Очурнуң бригадазы 100 гектар шөлдүң гектар бүрүзүнден-не 40 центнер дүжүттү алган. Сүт-Хөл районнуң Киров аттыг колхозу үрезин ажыл-агыйындан кызылтастын «Альбидум 3700» деп сортунун гектар бүрүзүнден 28 центнер, Улуг-Хем районнуң «Күш-ажылдың хостуу» колхозунда эш К. Натпит-оолдуң бригадазы 320 гектар «Мильтурум-553» деп сорттуг кызылтазының гектар бүрүзүнден-не 29 центнер дүжүттү алган.

Арбайның болгаш суланын сорттуг тарылгазының талазы-биле эки түннелдер база бар. Улуг-Хем районнуң «Күш-ажылдың хостуу» колхозунда «Лоховский» деп сорттуг суланың дүжүдү анаа суланың гектар бүрүзүнүң дүжүдүнден 6 центнер ажып турар. Бии-Хем районнуң «Тиилелге» колхозунда «Заларинец» деп сорттуг арбайның дүжүдү гектар бүрүзүнден 24 центнер болган.

1949 чылда-ла тараа культураларының сорттуг тарылгазынче калбаа-биле шилчип кирер болгаш чаа дүжүттүг райончуткан сорттарны дүрген көвүдедир талазы-биле партия, совет, көдээ ажыл-агый органнарының мурнунга улуг сорулга салдынган турган. 1949 чылда сорттуг тарылгалар барык-ла чок турган, бистин областың колхозтары ол сорулганы ынчаарда күүседип шыдаваан. Ол үеде сорттуг үрезиннерни чүгле өске областардан сөөртүп алырын организастаарынче кичээнгей салдынып турган.

Сорттуг үрезиннерни көвүдедир дугайында күрүненин Тыва области сорт четкизи улуг ажылды чоруткан. 1953 чылда областың колхозтарынга сорттуг тарылгаларже калбаа-биле шилчип кирер болгаш 1953 чылда үрезин ажыл-агыйларының ажылын эвижидер дугайында 1952 чылдың октябрь 4-те облкүүсөм шиитпир үндүрген. Ону боттандырарынга болдунар аргалар бар турган. Барыын-Хемчиктин «Тиилелге», Улуг-Хемнин «Күш-ажылдың хостуу» колхозтар сорттуг үрезиннерни көвүдедир дугайында ажылды чоруткан. Чөөн-Хемчиктин «Коммунизмче орук» колхозу (даргазы эш Настык-Доржу) 1953 чылда сорттуг тарылганы калбарткан. Таңды, Улуг-Хем, Барыын-Хемчик, Бай-Тайга, Бии-Хем, Сүт-Хөл болгаш Чөөн-Хемчик районнарның колхозтарында сорттуг тарылганың бот-дедизизи өскен.

Хөй чылда үнер сигеннериниң тарылгазы калбарган. Хөй чылда үнер сигеннер 1950 чылда 143 гектар, 1951 чылда 496 гектар, 1953 чылда 1.122 гектар тарытынган. Колхозтар боттарының хөй чылда үнер сигеннериниң үрезин базазын тургускан болгаш область хөй чылда үнер сигеннериниң үрезиннери-биле бодун хандыртының шыдаар апарган. Улуг-Хем районнуң «Күш-ажылдың хостуу» колхозу люцерна үрезининиң талазы-биле элээн чеднишкиниг болган, 1953 чылда гектар бүрүзүнден 80 центнер, 1954 чылда 147 центнер люцерна үрезинин алган.

Тараа культураларының болгаш хөй чылда үнер сигеннериниң үрезин ажыл-агыйының талазы-биле чамдык чеднишкиниер бар-даа болза, бо ажыл амдыгаа чедир дыка четпес тургустунган. Сорттуг тарылганың нинти шөлүнүн өзүлдези 1950 чылда чүгле 1,4 хуу, 1951 чылда 2,1 хуу, 1952 чылда 4,3 хуу, 1953 чылда 6,3 хуу, 1954 чылда 21,2 хуу болган. Бо фактылар чүү көргүзүп турарыл дизе, МТС-териниң кол агрономнары болгаш колхозтарда ажыллап турар агрономнар үрезин ажыл-агыйын экижидер болгаш сорттуг тарылгаже калбаа-биле шилчип кирер талазы-биле ажылды боттандырарынга боттарының хүлээлгезин, ылаңгыя партияның болгаш чазактың бо талазы-биле салган сорулгазын четпес күүседип турар.

Сорттуг үрезиннерни ажаап ап, складка уруп, азы тарылганы чорудуп турар үеде оларны аанаа тараа-биле болганчок-ла холуштуруптар, сорттуг үрезиннерни урар мурнунда сеялканың хааржаан арыглавас чүүл бар. Мындыг чорук болза, сорттуг үрезиннериниң категориязын кудуладырынга, ону ажык чок байдалга чедирип болур. Бо чылын Таңды районнуң Сталин аттыг колхозу (агроному эш Долотказин) кызылтастың «Московка» деп ховар сортунун үрезинин ажыглалга кирбес кылдыр үндүр бижээн. 320 гектар черге чажып болур үрезин үрелген турган.

1954 чылда сорттуг тарылганы хынап көөрге, оон 5,5 хуузу үрелген болгаш 46 хуузу дөртү категорияже шилчипир ужурга таварышкан. Чөөн-Хемчик районнуң колхозтарында «Фильгия» деп сорттун кызылтас тарылгазының шөлү ажык чок бандалга таварышкан турган. Сорттуг тарылгаларның өзүлдези куду болуп турарының бир чылдагааны болза, оларның өзулуг документациязы чок болуп турарында. Сорттуг үрезиннериниң чогуур үеде шын документациязы, оларның чыл бүрүде ылап тодаргай кылдынган үчёду болза, сорттуг тарылгаже калбаа-биле шилчип кирериниң хөрөнге болгаш ховар, эки дүжүттүг сорттарны улам ыңай хөгжүдеринге улуг ужур-дузалыг болуп турар.

Чамдык агрономнарның талазындан шын, долу үчётту, сорттуг тарылганың хыналдазын болгаш документациязын үнелеп көрбейн турар, ынчангаш ол ажыл организас чок, сандаргай, сорттуг тарылганың үчёду чедир кылдынмайн, үрезин ажыл-агыйынга будулгак чорукту таварыштырып турар. Чөөн-Хемчик, Сүт-Хөл болгаш өске-даа районнарның колхозтары 1952 чылда көдээ ажыл-агыйның дуржулга станциязындан ылап сорттуг деп шынзыдып турар кандыг-даа документ чокка үрезиннерни хүлээп ап турган. МТС-териниң агрономнары ындыг документилерни негевээн.

Колхозтарда хыналда актылары, сорттуг үрезиннериниң документилери эки кадагалатынмайн, сандаргай байдалда турар, чамыкта чидер үүл база бар. Чаа-Хөл районнуң «Тиилелге» колхозу 1953 чылда кызылтастың «Альбидум-3700» деп үрезин сортунун документизин чидирген болгаш хыналдазын чорутпаан, «Альбидум-3700» деп сорттуг кызылтастың тарылгазы чорутунган-даа болза, сорттуг тарылганың санынга ол кирбээн.

Тус черниң бедик дүжүттүг сорттарын бүрүн өстүрер, сорттуг тарылганың үчёдүн эки кылыр сорулга-биле элээн каш чылдарның дургузунда тараа культураларының болгаш картофельдиң калбак хыналдазын чорударының хемчегларни көрдүнген. Көдээ ажыл-агыйның область эргелелиниң чанынга үрезин шынарын хынаар агрономнарны белеткээр талазы-биле курстарның өөредилгези чыл бүрүде чорутунун турар.

Колхозтарда агрономнарның четпес ажылдан турарындан, ылаңгыя МТС-териниң кол агрономнарының хыналда чогундан сорттуг үрезиннерни тодаргайлап хынаарының планы күүсетинмээн болгаш сорттуг тарылганың хыналдазы бүгү тарылга шөлүнге четче чорутунмаан. Барыын-Хемчик районнуң колхозтарында 759 гектар кызылтастың сорттуг тарылгазындан чүгле 352 гектар хынатынган. Ол районда үрезин шынарын хынаар агроном эш Коблов бо талазы-биле четпес ажылдаан.

Таңды районда үрезин шынарының улуг хынакчызы эш Бахчевников бо ажылды ам-даа эки организастан шыдаваан, 5282 гектар черге чажар сорттуг кызылтас үрезининден чүгле 3271 гектарга чажар үрезин чогуур хыналданы эрткен, 96 гектарга тарыыр арбайның иштинден чүгле 39 гектарга чажып болур үрезин хынатынган, 25 гектарга чажар сорттуг чиңгетараа үрезини мырыңай хынатынмаан.

Баа-Хем районнуң колхозтары сорттуг тарылганы нептеретпейн турар. Сарыг-Сеп МТС-тин директору эш Пащенко, кол агроному эш Гудков олар сорттуг үрезиннер чогундан сорттуг тарылганы чорутпаан дугайында медеглеп турар. Ындыг болза-даа, кызылтастың райончуткан «Лютесценс-62» деп сорттуг үрезини Сарыг-Септе тараа белеткел черинде 310 центнер арткан турган. Районда бо чылын кызылтастың сорттуг тарылгазы 400 гектар, оон иштинде 372 гектар кызылтастың, 343 гектар арбайның 23 гектарының, 177 гектар суланың 55 гектарының үрезиннери хынатынмаан. МТС колхозтарның үрезин ажыл-агыйынче салгыш салбайн келген, районда сорттуг тарылга чыл келген тудум-на өзер туржук, харын кудулаан. Колхозтарның нинти тарылга шөлүнүн иштинде сорттуг тарылга 1953 чылда 8 хуу, 1954 чылда 6 хуу болуп турар.

Малга быжыг чем-суурну тургузар дээш колхозтар сиген тарылгазының үрезиннериң кончуг хереглеп турар. Суггаттыг черлерде сиген аралаштырар тарылга эзлечештирилгезинге холуштуруп тарыыр холумак сигеннер болза, люцерна болгаш пырей болур. Бо сигеннер эки сайзыраттынган шынааларга болгаш одаларга тарытынган турары чугула. Ол культураларның тарылгазын калбартыры үрезин ажыл-агыйын чөп организастаарындан хамаарыыр.

Сигеннериниң үрезиннерин өстүрүнге болгаш оларны күрүнеге садарынче колхозтарның сонуургалын улам көдүрер сорулга-биле «сиген үрезиннерин белеткээр дугайында» «ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлели 1954 чылдың октябрь 5-те үндүрген доктаалын өзугаар күрүнеге ыяавыла дүжаар хөй чылда болгаш чаңгыс чылда үнер сигеннериниң үрезиннерин белеткээриниң чурумун солаан болгаш 1954 чылдың дүжүдүнден эгелеп күрүнеиң садын алыр чуруму-биле хөй чылда болгаш чаңгыс чылда үнер сигеннериниң үрезининериниң хүлээп алышкынын чорударын, ылаңгыя ону садын алырының чаа бедиткен өртээн доктаткан. Чаа өртек өзугаар бир центнер көк люцерна 1600 рубль, сарыг люцерна 2000 рубль, бир центнер пырей 640 рубль, бир центнер судан сиген 240 рубль, элезининиң бир центнер эспарцети 320 рубль болуп турар.

Черлик От-сигеннериниң үрезиннериниң садын алышкыны ол чаа өртек өзугаар чоруттунун, тараа белеткел черлери үрезиннери чүгле колхозтардан эвес, харын тус-тус кижилерден база хүлээп ап турар.

Ындыг болза-даа, бо айтырыг амдыгаа чедир херекке алдынмайн турар, колхозтарга үрезин базазын тургузар сорулга-биле судан деп сигеннин үрезинин ийи чыл дургузунда областа кирер сөөртүп турар, ындыг-даа болза, үрезиннер чөп ажыглатынмаан. Кызыл районнуң «Черби» колхозу (агроному эш Широков) 1954 чылда 5 гектар черге судан сиген тараан, ынчалза-даа, оон үрезини алдынмаан. Чаа-Хөл районнуң Ленин аттыг колхозунуң тараан сигени сырый үнген, оон бедин 2 метр ажыг, ындыг болза-даа, көк сиген болгаш үрезин база алдынмаан.

Каа-Хем районда эш Елисеев даргалаан «Октябрь 14 чылы» колхозтуң тускай үрезин ажыл-агыйы люцерна үрезинин өстүрер талазы-биле ажылдап келген, люцерна үрезининиң дүжүдү 1952 чылда гектар бүрүзүнден 1,6 центнер, а 1953 чылда 1,17 центнер болган. 1954 чылда бүгү үрезин люцернаны үрезинге эвес, аанаа-ла сиген кылдыр кезип белеткээн, ынчангаш 1955 чылдың люцерна тарылгазынга үрезин чок болуп турар. Улуг Хем районнуң Киров аттыг, «Күш-ажылдың хостуу» колхозтарында 35 центнер люцерна, 25 центнер пырей үрезиннери бар-даа болза, келир чылдың сиген тарылгазынга дедишпес. Колхозтарның баштаар черлери, МТС-териниң агрономнары колхозтарда үрезин ажыл-агыйын экижидер дээш боттуг хемчегларни алыры чугула.

Чамдык колхозтарның тараа культураларының сорттуг үрезиннери болгаш аанаа тараалар чаңгыс черде чыдып турар, ынчангаш олар холужар ийикпе азы боттарының категориязын кудуладып болур. Эрги азы аанаа тараанның тарылгазы-биле дедизээрге, колхозта райончуткан, чаа сорттуң тарылгазының гектар бүрүзүнден 2—4 центнер немелде дүжүт алдынып турар. Сорттуг тарылганы калбартын, дүрген өстүрери болза, дүжүттү бедидериниң болгаш немелде хөй тараанны алырының кайгамчык улуг курлавыры болур.

Чазын чажып тарыыр тараалардың тарылгазы доозулган соонда, төп статистика эргелелиниң инспекторлары сорттуг тарылгаларның үчёдүн кылган турар. Амгы үеде бүгү колхозтарда бар сорттуг үрезиннериниң шын үчёдүн кылыры, оларга хамаарышкан бар документацияны хынаары болгаш ылавылап тодаргайлаары чугула. Бир эвес колхозтар солуп алган үрезиннериниң документилерни чидирген азы оларны үрезин солаан колхозтардан болгаш тараа белеткел черлериндеи албаай болза, ындыг документилерни катап кылдыртып алыр ужурлуг. Колхозтарда тус черниң бедик дүжүттүг бүгү үрезин сорттарынга шынзылгалар тывыстынган турар.

МТС-териниң колхозтарда ажылдап турар агрономнары колхоз бүрүзүнге үрезин ажыл-агыйының херээ эмгелетинген турзун дээш хемчегларни алыры чугула. Үрезиннер дугайында бүгү документилер херекке кадагалатынган турар. Районнарның үрезин ажыл-агыйларының черлеринде сорттуг үрезиннер дугайында демдеглел дептерлер бар. Ында агрономнар үрезиннерни өстүрүп көвүдедири-биле холбашкан бүгү чорудулгаларны сорттуг үрезин дептеринге шын болгаш шевергин кирер бижээн турар.

Бүгү сорттуг үрезиннер арыглатынган турары болгаш бирги эалчегде чажар шынарынга чедир арыг азы күрүненин чаңгыс аай негелделерин өзугаар белеткетинери чугула. Чажар шынарынга чедир белеткетинмээн үрезиннерни тарылгага ажыглаарын хоругдаар. Чажар шынарынга чедир арыглатынмаан үрезиннерни 1955 чылдың тарылгазынга ажыглаар болза, бо талазы-биле бурулуулаарны шыңгыы харыысалгага киирер деп чүве билдингир.

Тарылга үрезиннериниң талазы-биле кол негелделер болза, бок, чуурулган тараа базы өске-даа үнүш культуралары холушпаан, мырыңай арыг үрезиннериниң бар турары болур. Олар шилиндек, курлаг болгаш халдавыр чок, шын дедизилетинген болур ужурлуг. Бай-Тайга районнуң «Мурнакчы» колхозу (даргазы эш Доржуллай, агроном эш Макаренко) 1954 чылда үрезин участоктарынга хереглээр үрезинни эки шилип алган. Шилиндек үрезин гектар бүрүзүнге дүжүтү 2—3 центнер чедир бедиткен турар болгаш үрезиннериниң уксаалыг шынарын экижидер. Бир эвес үрезин дыка шынарлыг, холускаалыг болза, ол шигий бээр болгаш эки үнүүчелин чидириптер. Бо чылын Бии-Хем районнуң Ленин аттыг колхозунда «Лютесценс-62» деп кызылтас үрезини иззээш үрелген.

Тарылга шынарының нормазындан аңгыда, күрүненин чаңгыс аай доктаатканчурумун өзугаар сорттуг үрезиннериниң арыының талазы-биле норма доктаатынган. Районнуң үрезин ажыл-агыйы үрезин участоктарының дөрттүн бир кезиннинге элиттиг үрезиннериниң хуу чок чаализин тараа белеткел черлериндеи алыр. Үрезин ажыл-агыйының нинти шөлдеринге чажып тарыыр үрезиннериниң сорттуг арыы — 99,5 хуу, колхозтарның нинти тарылга шөлдеринге чажар үрезиннериниң сорттуг арыы — 95 хуу, а үрезин участоктарынга тарыыр үрезиннериниң сорттуг арыы — 98 хуу болуру чугула.

Күрүненин чаңгыс аай доктаатканнормаларын районнарда үрезин ажыл-агыйлары барымдалавайн турар. Бии-Хем районнуң «Тиилелге» колхозу (даргазы эш Куприянов, агроном эш Гороенко) облкүүсөмнүң даргазының оралакчызы эш Козленконуң болгаш район удуртукчуларының негелдезин өзугаар үрезин участогунда «Тулун-14» деп кызылтастың үшкү категориязын 600 центнерни күрүненин тараа садын алышкынынга киирген. Ол районнуң колхозтарының үрезин участоктарында нинти тарылгада «Тулун-14» деп сорттуг дөрткү категорияның кызылтазы арткан, оон сорттуг арыы — 85 хуу, ынчангаш ону үрезин ажыл-агыйларынга ажыглаары хоругдатынар дээрзи база-ла билдингир.

Колхозтар арыглатынган сорттуг үрезиннерни дедизилээш, складтарга кадагалаар, янзы бүрү тараа культураларының сорттуг үрезиннерин холуштурбайн, аңгы-аңгы кылдыр шыгжаар ужурлуг. Харысалгалыг кадагалалга киирер мурнунда үрезин дедизилетинген турар болгаш акты өзугаар склад эргелекчизинге хүлээдип берингeн турар. Бо негелдеин Бии-Хем районнуң «Искра», Улуг-Хемнин «Күш-ажылдың хостуу» болгаш областын өске-даа колхозтары шыңгыы күүседип турар.

Агрономнарның эң чугула сорулгазы болза, тараа культураларының болгаш хөй чылда үнер сигеннериниң эки шынарлыг үрезиннерин шилип алыр дээш ажылдаары, оларны МТС-териниң үрезин хынаар лабораторияларынга киирери болур. Өске үнүш культураларының үрезиннери-биле болгаш боктар-биле холушкан, беге халдаан үрезиннерни колхозтар база катап арыглааш, эки шынарлыг болдурарын чедип алыр, үнүүчели багай, чажар шынарынга чедир арыглатынмаан үрезиннерни тараа белеткел черлеринде сорттуг, чажар шынарынга чедир белеткээн үрезиннерге орнап алыры чугула.

Боттарында райончуткан селекциялыг болгаш түс черниң бедик дүжүттүг, сорттуг үрезиннери чок колхозтар көдээ ажыл-агыйның область эргелелиниң хуваганын өзугаар сорттуг үрезин солуушкунун чогуур үеэзинде тараа белеткел черлеринге азы колхозтар аразынга чорудар.

Бай-Тайга районнуң «Мурнакчы» колхозу бо чылын Барыын-Хемчикте «Большевик» колхозтан сорттуг үрезинни аанаа тараа-биле орнап алган болгаш 1955 чылдың тарылгазынга хереглээр сорттуг үрезиннери белеткээн. Көдээ ажыл-агыйның область эргелелиниң хуваганын өзугаар колхозтарның аанаа тараа-биле сорттуг үрезин солуушкунун тараа белеткел черлеринге чогуур үеэзинде чорударынче улуг кичээнгей салдынган. Бир эвес часкы тарылганың улуг хемчеалдыг ажылдары эгелегиже чедир колхозтар сорттуг үрезиннер белеткелин озалдадыр болза, тарылга хожудап, тараа үнүжү орайтап, соок-донутка таваржып болур. Ындыг чорукту канчап-даа болдурбас.

Тараа культураларының калбак сорттуг тарылгаларынче колхозтарның шилчип кирери болза, оларның дүжүдүн улам ыңай бедидери болгаш муң-муң тонна немелде тараанны алырының аргазын бээр болур.

В. УТКИНА.

Көдээ ажыл-агыйның область эргелелиниң МТС-тер эргелелиниң кол агрономунун хүлээлгезин күүседип турар.

Чехословакияның президентизи Антонин Запотоцкийниң 70 хар харлааны

ПРАГА. Декабрь 18-те Национал театрга Антонин Запотоцкийниң 70 хар харлаанына таварыштыр байырлыг кежээ болган. Кежээге Чехословакияның Коммунистиг партиязының ТК-зының Политбюро кежигүннери, министрлер, шылгарангай эртемденнер, чогаалчылар, хөй-нинтиниң болгаш ажылчы чоннарның төлөлекчилери келген. Чыылганнар Антонин Запотоцкийге изиг байыр чедирип турганнар.

Антонин Запотоцкийниң амыдыралынга болгаш ажыл-чорудулгазынга турааскаткан чугааны Чехословакияның эртемнер академиязының президентизи Эденек Неедлы кылган. Байырлыг хуралдың сөөлүнде концерт болган.

Декабрь 19-та шупту солуннар Антонин Запотоцкийге тураскааткан делгем материалдарны үндүрген, а ол ышкаш Чехословакияның Коммунистиг партиязының ТК-зының, Чехословак республиканың чазааның Антонин Запотоцкийге чедирген байырларын, СЭКП ТК-дан болгаш ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелиндеп, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы К. Е. Ворошиловтан, а ол ышкаш Кыдаттың, Польшаның, Венгрияның, Корей Улус-Демократтыг Республиканың болгаш өске-даа улус-демократтыг чурттарның чазактарының база акы-дуңма коммунистиг болгаш ажылчын партияларының баштыңнарындан байыр чедирген телеграммаларны парлаан. (СЭТА).

Францияның национал хуралының национал камгалалының комиссиязы париж дугуржулгаларын күштүг болдуруп бадылаарын сүмелеп турар илеткелди хүлээп албаан

ПАРИЖ. Национал хуралдың национал камгалалының комиссиязының хуралы болган, ол хуралга париж дугуржулгаларының дугайында айтырыг талазы-биле премьер-министр Мендес-Франс болгаш национал камгалалының министри Тампль чүве чугаалаанар. Солуннарның дыңнадыгларындан алырга, париж дугуржулгаларын күштүү-биле камгалаан болгаш даштыкы херектер комиссиязының чоокта чаа хуралынга кирип турган тайылбырларын кылганы илдең болган.

Лондон болгаш париж дугуржулгаларын күштүг болдуруп бадылаарын сүмелеп турар Лустоно-Лаконуң илеткелиниң талазы-биле национал камгалалының комиссиязынга бадылаашкын болган. 21 бадылаашкыннар-биле, бо илеткелди комиссия хүлээп албайн барган.

(СЭТА).

Францияның национал хуралының саң комиссиязы Париж дугуржулгаларын бадылаарынга удур болган

ЛОНДОН. Франс-Пресс агентилелиниң медээлээнин өзугаар алырга, Француз Национал хуралдың саң комиссиязы Барыын Германияны катап чепсеглээр дугайында париж болгаш лондон дугуржулгаларынга удурланыш декабрь 17-де шиитпир үндүрген. Бадылаашкынга удурланган илеткелди комиссия 18 кижиниң бадылаашкыны-биле хүлээп алган, ынчаарга 10 кижи удур бадылаан, 11 кижи бадылаарындан дадагалзаан.

(СЭТА).

ФИНЛЯНДИЯДА БАЙДАЛ

ХЕЛЬСИНКИ. Фин телеграф агентилелиниң дамчыдып турары болза, премьер-министр Кекконен декабрь 17-де республиканың президентизи Паасикивиге чораан болгаш чазакты халаар дугайында медеглелди аная берген.

1955 чылдың эгезинден эгелээш чазактың экономиктиг онза эргелериниң дугайында хоойлуну боттандырып кирериниге сеймниң эвээш кезии шаптык ужуратырган төлээде, база шак ындыг янзы-биле тыптып келир байдалдың дугайында харысалганы чазак бодунга ап шыдавас болганда бодунуң эрге-хүлээлгезин ол дужүрүп турар деп медегледе айыткан. Президент медеглелди хүлээп алган болгаш харыны сеймниң фракцияларының төлөлекчилери-биле чугаалашкан соонда бээр мен деп чугаалаан.

Ол-ла хүн республиканың президентизинге сеймниң даргазы Фагерхольм чораан.

(СЭТА).

Финляндияның президентизи чазакты халаарындан ойталаан

ХЕЛЬСИНКИ. Премьер-министрниң албанына кандидат кылдыр чазактың онза экономиктиг бүрүн эргелериниң дугайында хоойлуну далаштыг кылдыр чарлаарынга удур бадылаан сейм фракцияларының саналдааны финлянд банктың кол директору Туомиоя хөй кезиниң чазаан тургузуп шыдаар бе дээрзин өөренип көөрүн республиканың президентизи дилээн деп фин телеграф бюрозу дамчыткан. Социал-демократтыг партияның болгаш аграр эвилелиниң фракциялары-биле харылзаа тургускаш, Туомиоя сеймниң хөй кезиниң деткимчезин ап болур кабинет тургузар арга чок болган ужурунда чазак хевирлээриндеп бодунуң ойталап турарының дугайын президентиге медээлээн.

Республиканың президентизи декабрь 18-те кежээ премьер-министр Кекконени бодунга чалаан болгаш амгы байдалдарда чазакты халаарын күзенчиг деп санавайн турарын аная медеглээн, ынчангаш бодунуң ажыл-чорудулгазын үргүлчүлээрин чазакка саналдаан.

Оон-биле кады республиканың президентизи чазактың онза экономиктиг бүрүн эргелериниң дугайында чаа хоойлу төлевилелин белеткээрин күрүне чөвүлелинге саналдаан.

(СЭТА).

КНО-нуң Кол Ассамблеязының тоску сессиязының хагдынганы

СӨӨЛГҮ ПЛЕНАРЛЫГ ХУРАЛЫ

НЬЮ-ЙОРК, декабрь 18. (СЭТА-ның тускай корр.). КНО-нуң Кол Ассамблеязының тоску сессиязының эң сөөлгү пленарлыг хуралы декабрь 17-де болган.

Кол Ассамблея социал гуманитарлыг болгаш культурлуг айтырыгларның талазы-биле комитеттиң чамдык сүмелерин база ылаңгыя «албадалдыг күш-ажылдың» дугайында резолюцияны бадылаан. «Албадалдыг күш-ажылдың» дугайында айтырыгны АКШ-тың негелдези өзугаар Кол Ассамблеяның хүн чурумунга кирген турганын мурнунда дыңнаткан. Ол айтырыгның чугаалажып көрүүшкүнү КНО-ну ол бужар чуттуг сорулгага калбаа-биле ажыглавышаан, Кыдат Улус Республикага удур Каттышкан Штаттарның чорудуп турар нүгүлүнүң болгаш көөр хөөн чок чоруунуң кампаниязының кезии болган.

Резолюцияны бадылаарынга ССРЭ-ниң, УССР-ниң, БССР-ниң, Польшаның, Чехословакияның төлөлери удур бадылаанар. Тос төлөлер, оон иштинде араб болгаш азия чурттарының төлөлери бадылаашкын үезинде дадагалзаанар. Декабрь 17-ниң пленарлыг хуралынга ол айтырыгны чугаалажып көөрүнге Кыдат Улус Республикага удур нүгүл-биле гоминданчы чүве чугаалаан. Оон чугаазы ассамблеяның даргазы безин ону хоруур болгаш аная сөс бээрин соксадыр ужур таваржыр хире кадыг-дөнгүн болгаш турамык болган. Совет Эвилелиниң төлөлекчизи Саксин ылаңгыя КУР-нуң хоойлу өзугаар төлөлекчизиниң чогун ажыглап алгаш улуг кыдат улуска хамаарыштыр хоп-нүгүлү КНО-га нептередиринге күштүү-биле удурланган.

Оон соонда Кол Ассамблея, КУР-га удур агрессчи үүлгедиглериниң болгаш ол чорук дээш АКШ-тың шериг далай күштеринге харысалганың дугайында айтырыгның талазы-биле тускай Политиктиг комитеттиң илеткелин чугаалажып көөрүнче шилчээн. ССРЭ-ниң төлөлери тускай политиктиг комитетке ышкаш Кол Ассамблеяның көөрү-биле Ыраккы Чөөн-чүкке тайбыңга болгаш айыыл чок чоруккa айыылды тургузуп турар агрессчи үүлгедиглерни буруу шаварын, база ол районда тургустунуп турар байдал дээш харысалганы АКШ-тың чазаанга онаарын сүмелеп, шак ындыг агрессчи чорудулгаларны соксадыр-биле чугула хемчеглерни алырын саналдап турар резолюцияның төлевилелин кирген. Ол айтырыгның талазы-биле санал берген ССРЭ-ниң төлөлекчизи А. А. Соболев «Кыдат Улус Республикага удур агрессчи үүлгедиглериниң дугайында болгаш ол үүлгедиглер дээш АКШ-тың шериг-далай флодунга харысалганың дугайында» айтырыгны Кол Ассамблеяның тоску сессиязынга көөрү-биле киирбишаан, совет төлөлер Ыраккы Чөөн-чүкке тайбыңны детпириринге чугула ужур-дузалыг айтырыгларны тайбың арга-биле дүрген таарыштырарынга дузалаар чүткүлү удуртулга болдурган деп демдеглээн.

Каттышкан Нациялар Организациязы улустар аразының шиитпирлетинмээн айтырыгларын таарыштырарынга, бо таварылгада тайбыңның болгаш улустарның айыыл чок чоруунуң хөрөнге улуг үржүк үндүрер агрессчи үүлгедиглерни буруу шаварынга бүгү-ле аргаларны ажыглаар ужурлуг.

Кыдат Улус Республиканың амыдыралчы эрге-ажыктарынга болгаш дең эргелеринге удур угланган АКШ-тың үүлгедиглериниң дугайында, улуг кыдат улустуң болгаш тайбыңга ынакшылдыг бүгү улустарның хоойлу өзугаар килеңнээшкинин болдуруп турар үүлгедиглериниң дугайында чугаа чоруп турар-дыр.

Американың Каттышкан Штаттарының чепсектиг күштери кыдаттың дээди эргелерин болгаш улустар аразының дугуржулгаларын үреп, Кыдаттың иштики херектеринге дорт шаптыктаашкыннарны чорудуп база Кыдат Улус Республиканың девискээр талазы-биле дээп болбас чоруунга удур күштүң айыылын ажыглап, кыдат девискээр—Тайвань болгаш Пэнхуледао ортулуктарны эжелеп алганнар.

АКШ-тың чазааның бо үүлгедиин Кыдат Улус Республикага удур, тайбыңның хөрөнге уржуктуг айыылды чедирер улуг шериг өнчүк-чөнгөзинден өскээр көрүп болбас.

А. А. Соболевтиң оон ынай чугаалааны болза, Тайвань болгаш кыдат далайларның районунга АКШ-тың чепсектиг күштериниң агрессчи үүлгедиглериниң түңнелинде, АКШ-тың агрессчи бөлүктериниң харысалга хүлээри Тайваньның районун дайынның чаа одаа кылдыр хуулдурар айыылдыг байдал тургустунуп турар.

Каттышкан Нациялар Организациязы шак ындыг байдал-биле эптежип болбас болгаш Ыраккы Чөөн-чүкте байдалды таарыштырарынга, агрессияның үүлгедиглерин соксадырынга болгаш Кыдат Улус Республиканың хоойлу өзугаар эргелерин камгалаарынга эргежок чугула хемчеглерни алыр ужурлуг деп ССРЭ-ниң төлөлекчизи демдеглээн.

УССР-ниң, БССР-ниң, Польшаның, Чехословакияның төлөлекчилери совет төлөлериниң саналын деткип чүве чугаалааннар. Совет Эвилелиниң саналынга удур америк төлөө болгаш чанкайшичи чүве чугаалааннар. Олар боттарының чугааларынга КУР-га удур АКШ-тың агрессчи үүлгедиглерин хөрлевээн болгаш харын ол үүлгедиглерни агартып турганнар.

КУР-га удур АКШ-тың агрессчи үүлгедиглерин соксадырынче болгаш Ыраккы Чөөн-чүкте дүшкүүрлүг чорукту кошкадырынче угланган совет төлөлериниң саналын Кол Ассамблея хөй бадылаашкыннар-биле ойталап каапкан.

Оон соонда ассамблея кыдат далайларның районунга судно чоруушкунунуң хостуун чөрчүп-үрээр чоруктуң дугайында айтырыгны болгаш тускай Политиктиг комитетке АКШ-тың төлөлериниң чыгааны резолюцияны көөрүнче шилчээн. Ол айтырыгның талазы-биле чүве чугаалавышаан, ССРЭ-ниң төлөлекчизи А. А. Соболев болза, Совет Эвилелиниң төлөлериниң саналын өзугаар Кол Ассамблея чугаалажып турар айтырыгның талазы-биле чогуур шиитпирни Сириянның төлөлериниң саналдааны хевирлиг кылдыр хүлээп ап болур деп чугаалаан. Ынчалза-даа АКШ-тың төлөлери чанкайшичилериниң далайга дээрбечи чоруунуң фактыларын шын эвес деп санавас болганының ужурунда, ол айтырыгны хөөржүдер, садыг судноларынче халдап турган буруулугларны камгалаар болгаш ону болдурбазынга сонуургалдыг чурттарга шаптыктаар оп-аргаже шилчээннер деп Соболев демдеглээн. АКШ-тың төлөлериниң саналын өзугаар ол айтырыгның иштики утказын ооп каап турар шын эвес резолюция төлевилелин кирген, ол төлевилел болза, ук айтырыгны чугаалажып көөрүнге хамааржыр отчеттарны болгаш документилерни шынында ону көөрүнге канчап-даа хамаарышпас КНО-нуң улустар аразының эргелер комиссиязынга тускай Политиктиг комитет шилчидип берзин деп санап турар. Совет Эвилелиниң төлөлери дээрбечи чорукту агартырының оралдажыышкының шиитпирлиг буруу шаап турар деп Соболев чугаазының төнчүзүнде медеглээн. Бадылаашкыннарның хөй нуруузу-биле америк резолюция бадылатынган.

Оон соонда Кол Ассамблея марокканың болгаш тунис айтырыгларының талазы-биле Политиктиг комитеттиң резолюцияларын бадылаан. Ийи резолюция бадылаашкыннарның хөй нуруузу-биле хүлээп алдынган, чаңгыс-даа төлөө удур бадылаан. Ынчалза-даа комитеттиң чүүлдүг деп көргени марокканың айтырыг талазы-биле резолюцияны АКШ-тың болгаш өскеда колонийжи чурттарның төлөлери Политиктиг комитетке удур бадылааны билдингир. Оон-биле америк политиканың уу-биле чоруп турар чурттарның хөй бөлүү АКШ-тың позициязын деткивейн барган.

АКШ-тың төлөлери аңгыланып артып калырын илейтир-ле күзевейн, комитетке удур бадылааны резолюцияны ол хүн деткээн. Америк төлөлериниң үлегерин марокканың айтырыының талазы-биле резолюцияны комитетке удур бадылаан өске төлөлер (Англия, Голландия, Бельгия, Австралия, Люксембург болгаш өске-даа чурттар) эдергеннер.

КНО-нуң секретариадының болгаш оон ажылдакчыларының чамдык бюджет айтырыгларына хамаарышкан административтиг болгаш бюджет айтырыгларының талазы-биле комитеттиң резолюцияларын ол ышкаш бадылаан, ында КНО-нуң он чыл оюн байырлаарының акшаландырыышкының симетазы база кирип турар. Кол комитеттиң база административтиг болгаш бюджет талазы-биле комитеттиң чүүлдүг деп көргени, КНО-нуң чиңгине секретарының саналын өзугаар ол байырлады 1955 чылдың июль 20-ден 26-га чедир Сан-Франциского эрттирген турар. КНО-нуң сорулгазын болгаш ажылын нептередири-биле ол хүнну ажыглаарын бүгү чурттарга резолюцияда сүмелеп турар.

Оон соонда, Кол Ассамблеяның хүн айтырыы доозулганда, Ассамблеяның даргазы Ван Клеффенс тоску сессияны хагдынган деп чарлаан.

(СЭТА).

Барыын талакы чурттарның министрлериниң Парижте шериг чөвүлел хуралы

ПАРИЖ. Американың Каттышкан Штаттарының баштап турары шериг блогунга кирип турар чурттарның даштыкы херектер министрлериниң, шериг министрлериниң болгаш 14 чурттарның саң министрлериниң киржилгези-биле Сонгу-атлантика эвилелиниң Чөвүлелиниң сессиязы эртен Шайо орлузунда ажыттынган.

Аная айтырыгларда аңгыда, эң ылаңгыя, киржикчи-чурттарның шериг бюджеттерин тодаргайлаары-биле болгаш ол чурттарның девискээрлеринге шериг базаларының тудуушкуну-биле холбашкан база ол ышкаш бо блоктуң чепсектиг күштери атомнуг боо-чепсекти ажыглаарының проблемазын сессияга чугаалажыр деп турар.

Парлалганың медээлери-биле алырга, Сонгу-атлантика эвилелиниң чепсектиг күштериниң кол командылакчызынга оон болдунуң көргени-биле атомнуг боо-чепсекти ажыглаар эргени тыпсырын АКШ-тың шериг удуртукчулары чедип алыр деп турар. Бо санал элээн каш чурттарның — Голландияның, Бельгияның, Данияның удурланыышкынынга таварышкан. Ону Англияда-даа база-ла үүлдүгүүнмейн турар. Америк негелде болза, үүгле адының талазы-биле улустар аразының болуп турар, а херек кырында бүрүү-биле Вашингтондан айтыышкыннарга чагыртып турар командылал атомнуг боо-чепсекти ажыглаар дугайында айтырыгны шиитпирлээр эргени берип турар.

(СЭТА).

СПОРТ

Шашкачылар маргылдаазының допчу түңнели

Бо чылдың декабрь 18-те, областың шашка талазы-биле шыдыраачылар маргылдаазының сөөлгү салыышкыны болган. Маргылдаа кончуг солун болуп эрткен. Маргылдааның киржикчилериниң аразында солун көзүштер, оон бирги чериниң тиилелгези дээш демиселдер шыңгыы болуп турган. Сөөлгү салыышкыннар эгелээн. Кызыл хоорайның шашка талазы-биле чемпиону эш Герцигер биле Чаа-Хөл районнуң шашкачызы эш Сафроновтуң салыышкыны шыңгыы байдалга эрткен. Оюн хайым болуп доозулган. Эш Намчал, эштер Комбуй-оол, Салчак оларны чиик арга-биле уткан. Улуг-Хем районнуң шыдыраачызы эш Билчир-оол, эш Кунгаа-биле хайым болган.

Маргылдааның түңнели үнген. Эш Сафронов (Чаа-Хөл) 8 санныг, эш Намчал (Кызыл) 6,5 санныг, Билчир-оол (Улуг-Хем) 6 санныг болганнар. Маргылдааның бирги черин алган эш Сафроновту шак-биле, ийиги черни алган эш Намчалды фото аппарат-биле, үшкү черни алган эш Билчир-оолду ертектиг үүлдер-биле тус-тузунда шаңнаан болгаш тиилекчилер бүрүзүнге дипломнарны тывыскан. Шашка талазы-биле областың чемпиону деп атты эш Г. Сафронов чаалап алган.

Шашка болза, шыдыраанның база бир солун оюну. Бо талазы-биле ажыл области кошкак тургустунганын демдеглээри чугула. Оон түңнелинде маргылдааның киржикчилериниң шашка талазы-биле нинти мергежили кошкак болган. Шашка ойнаашкыннарын школаларга, кедээ клубтарга нептередир чорук чугула.

Делегейде болуп турар чоруктарның допчулалы

НЕМЕЦ УЛУС ПАРИЖ ДУГУРЖУЛГАЛАРЫНГА УДУР ДЕМИСЕЖИП ТУРАР

Барыын Европаның улустары кадыгберге болгаш харысалгалыг хүннерни чурттап эрттип турар. Барыын Герман, Итали, Француз парламентилерде герман милитаризмни катап төрүүдүүрер, ындыг болганда дайын айыылын дыка күштелдирер ужурлуг париж дугуржулгаларын күштүг болдурар дугайында айтырыгны чугаалажып көөрү эгелээн азы эгелээр деп турар. Барыын европа чурттарында чазак аппараттары, бүгү күрүне машиназы ол дугуржулгаларны парламентилерге кандыг-даа арга-биле тургузарынче мөөнетинген.

Париж сулчээзинин организакчылары Барыын Европаның чурттарының чазактарынга базыышкынны дыка күштелдирген АКШ-тың удуртукчу кижилери улуг килеңнээшкинни илередип турарлар. «Америк түскай бөлүктер европа пактазынга ат салырының дугайында айтырыг талазы-биле сагыш аарып турар... Күрүне департаментизи кижиге бээр дээн уругнуң чүүү-даа баштай дүжүлге маналары-биле артырып каап турган алазының хөөнүнге дөмей хөөнүг болуп турар» деп «Вашингтон пост» солун бижээн. Күрүне секретары Даллес «дүжүлгеже» чоокшулаарын күзээн. Болуушкуннарның чорудулгазынга болу-биле саңдар халдадыр дээш ол Парижче ужуп үнген.

Францияның патриоттары париж дугуржулгаларынга удур, боттарының демиселин күштелдирген. Ол демисел Барыын Германияда база улам калбаа-биле нептереп эгелээн.

Барыын герман чурттакчыларның париж дугуржулгаларынга удур демисели өзугуг массалыг характерлиг болуп турар. Чоокта чаа ол дугуржулгаларны 6 миллион ажыг кижини каттыштырып турар барыын герман профэвилелериниң III конгрезиниң киржикчилери буруу шапкан. Батап чепсеглээшкинни Рурнуң 15 мун аныяк дагжылары болгаш 20 ажыг барыын герман аныяктар организацияларының чоокку эткен хүннерде доозулган конференциязы база шыңгыы буруу шапкан. Баварияның болгаш Гессениң, а ол ышкаш Барыын Берлинге болган чер-чер парламентилериниге чоокта чаагы сонгулдаларга эң хөй бадылаашкыннарны париж дугуржулгаларынга удурланган социал-демократтар алган, а Аденауэрниң өөзүн негекчи партиязы бүгү черлерге бадылаашкын албаан факт болза, Барыын Германияның чонунуң хөөн соруун бүзүрелдиг херечилеп турар. Бонн бундестагта париж дугуржулгазын күштүг болдурар дугайында айтырыгны чугаалажып көөрү эгелээни-биле холбаштыр сөөлгү хүннерде бүгү Барыын Германияда митингилер, конференциялар болгаш хуралдар эрттип турар, оларның киржикчилери париж дугуржулгаларын буруу шаап турар. Ол дугуржулгаларны күштүг болдурар дугайында айтырыгны немец улус чугаалажып көөр кылдыр турган болза, оларны ол ойталап каапталарынга чигзинмейн барып болур. Ынчалзажок парламентиде (бундестагта) Аденауэр ужур-дүрүм чок сонгулда хоойлузунун дузазы-биле тургузуп алганы хөй кезиниң бодунга алгаш, чурттың күзел-бодалын хажыдып болур аргалыг. Ол герман компартиянның төлөлекчилерин бундестагтан ыраткан болгаш Барыын Германияның бүгү патриоттуг күштерин террор дузазы-биле коргударын оралдашкаш компартияны нүгүлчү өзу-биле судтаарын организастаан. Бундестагта париж дугуржулгаларынга оппозисчи түгле карачаңгыс партия СДПГ арткан.

Ынчалза-даа Аденауэрге таарымчалыг байдал турган болза, декабрь 15 болгаш 16-да париж дугуржулгаларын күштүг болдурар дугайында айтырыгның бирги номчулганы бундестагка чугаалажып көрүүшкүнге түлүктүг демиселден чайлаары анаа чедип алдынмаан.

Ол дугуржулгаларны күштүг болдурарын кызытпышаан бонн канцлер өзулуг негелээшкинни ажыглаан: көстүп-ле турган үүлгө чөрчүштүр ол, Германияны каттыштырар айтырыг талазы-биле ССРЭ-ниң киржилгези-биле дөрт күрүнелериниң чугаалажыышкыннарынга париж дугуржулгалары шаптык катпас деп бадыткан турган. Ынчалзажок СДПГ-ниң төлөлекчилери херек кырында байдалды көргүскен «Лондонга болгаш Парижке катап каттыжыышкынның политиказынга удурланыштыр Барыын Германияны чепсеглээрин шиитпирлээн деп СДПГ-ниң төлөлекчизи Олленхауэр дөрт күрүнелериниң аразында чугаалажыышкыннарны дугуржулгаларны күштүг болдурарының мурнунда чорударын СДПГ-ниң фракциязы негээн. Бундестагта күштериниң амгы байдалында социал-демократтарның саналы чайыш шыдаваан, ынчалзажок ол 153 бадылаашкыннарны, оон иштинде чамдык эки хөөнүг бөлүктериниң төлөлекчилериниң бадылаашкыннарын алган.

Немец улус аар-берге шылгалдаларының мурнунда турып турар. Герман милитаризмни катап төрүүдүүрерине удур оон демисели ам-даа доозулбаан. Барыын Германияда тайбыңны болгаш чаңгыс-аай чорукту камгалап турар патриотчу күштер чурттың иштинде улам улуг деткимчеге хүн-бүрү ужуражып турар.

ӨӨН-ҮҮКТЕ АМЕРИК ЧИМЗЕНИИШКИННЕР БОЛГАШ ХЕРЕК КЫРЫНДА БАЙДАЛ

Чоокта чаа Японияга чазак солуушкуну болган. Либералдыг партияның баштыңы Иосиданың баштааны эрге-чагыргага 6 чыл болган кабинет халашкан.

Иосиданың чаазы Японияны күрүне эрге-ажыктарынга удурланышкак политиканы чорудуп турган. Декабрьның эгезинде япон парламентиниң сессиязынга демеглээнин өзугаар алырга, ол Американың мурнунга сөгүрүп бараан болурунуң политиказын чорудуп турган, ол чорук чурту политиктиг болгаш экономиктиг кризиске таварыштырган. «Япон улустуң америк эзелеп чагырыышкынның чөлеңгижи деп адааны Иосиданың чазаа АКШ-тың Японияга эзелеп чагырыкчы политиказын дыңнангыры-биле боттандырбышаан бодунга хөөрүү казып алган» деп кыдат «Гуанминжибао» солун бижээн.

Америк айтыышкын өзугаар Иосиданың чорудуп турганы Японияны милитаризастаарының политиказы япон улетпүрүүн тайбың адырларын бакыырадырынга, чоннуң массалыг ажыл чок чоруунга болгаш ядарап-түрээшкининге чедирген. Япон тускай медээлер өзугаар алырга, бо чылдың июнь 15-те чуртка ужар-үүлге болгаш флотка, боо-чепсек негелдези кылыр болгаш өске-даа шериг черлеринге хереглээр 719 америк базалар санатынып турган. Америк монополистер Японияга канчаар-даа аажок хөй түңнүг (1953 чылда —443 миллион доллар) шериг чагыгларын кирген. Оон-биле кады экономиканың тайбың адырлары дезорганизастатынган турган. Япон судно тудуунун болгаш машина тудуунун бүдүрүлге күүчүлериниң чылда ажыглалы коллуунда дөрттүн бириниге кудулаан. Японияда экономиктиг сандараашкынның болгаш чаңгыс черге таптап туруушкуннуң күштеринге япон экономиканың ССРЭ болгаш Кыдат-биле чаңчыл болган садыг харылзааларын хөгжүдер аргазын чок кылган эмбаргонун баккa сурагжаан америк политикa арганы берген. Оон-биле кады АКШ Японияны бодунуң барааннары-биле долдурбушаан, япон үлетпүрүү буураашкынга таварыштырып турар.

Японияның амыдыралчы эрге-ажыктарын камгалаарынче ажылчы чон көдүрүп үнген. Сөөлгү чылда чуртка массалыг тура-халыышкыннар үргүлчүлеп келген, оларның киржикчилери экономиктиг негелделер-биле кызыгаарлатынмайн, Иосиданың кабинедин халаарын болгаш парламентини дүжүрерин негеп турган. Японияның чонунуң бүгү кезектери тайбың-ның политиказын, даштыкы болгаш иштики политикага америк «карактаашкындан» ойталаарын, японияның эрге-ажыктарынга дүүштүр экономиктиг харылзаларны тургузарын негеп турар. «Бүгү медерелдиг японнар Кыдат-биле, Совет Эвилели-биле болгаш Мурнуу-Чөөн Азияның чурттары-биле совет садыг харылзааларын негеп турар... Кыдат-биле садыглаашкын чокка Япония хамаарышпас экономика тургуза албас» деп япон парламентиниң сөөлгү сессиязынга бодунуң чугаазынга депутат Кодзо Иномата медеглээн.

Иосиданың Вашингтонга чорааны болгаш АКШ-тың удуртукчу ажылдакчылары-биле оон чугаалажыышкыннары Японияның байдалын улам бакыраткан. Ол чугаалажыышкыннарның түңнелдери америк колонизаторларның политиказының кол уун бүгү японнарга көргүскен болгаш японияга америк тергиидээшкинни улам улуу-биле күштелдирерин Вашингтонга чөпшээрээн Иосиданың политиказын шуут сойгалап илереткен.

Иосиданың Вашингтонга чораанының болгаш оон соон дарый болган япон кабинеттиң солутунганының сөөлүнде удаазында америк «Чикаго трибюн» солуннуң бижээни болза: «Даштыкы күрүненің удуртукчузу дужаал алыр дээш биске келирге-ле ол доп-дораан «арган кас» (өскээр чугаалаарга политиктиг буураашкынга таваржыр) апаары факт болур. Сөгүрүп чагыртып турар политиктиг удуртукчуга бисте кым-даа ынак эвес болгаш ол чаңгыс-даа даштыкы кижиге хөөн чокталыр чорукту болдурар».

Америк солуннуң ол билиишкининге удурланыр эргежок. Албаалдың болгаш колониальдыг дарлалдың америк методтары шоок дүжүүшкүнү болгаш буураашкынны болдурарын Японияда болуушкуннар көргүскен.

Кыдат Улус Республикага удур АКШ-тың чаа агрессчи актылары база-ла авантюризм-биле долдунган. Ынчыг актыларның бирээзи болза. АКШ биле Чан Кайшинин аразында декабрь 2-де Вашингтонга ат салдынган «бот-боттарының айыыл чок болурунуң дугайында керээ» деп адаар үүл болур.

Алды чүс миллион кыдат уласка удур угланган ол чагдынчак керээ болза, Кыдаттың девискээр талазы-биле бүдүн турар чоруунга халдаашкын болгаш оон иштики херектеринге киржиишкин болур. Кыдат Улус Республиканың даштыкы херектер министри Чжоу Энь-лайның медеглелинде демеглеп турары-биле алырга, «америк чанкайшичи «керээ» Кыдаттың айыыл чок чоруунга болгаш Азияга тайбыңга кыжаныр турар.

ССРЭ-ниң Даштыкы херектер министерствозунуң декабрь 15-теги медеглелинге совет чазак АКШ-тың ол чаа агрессчи актызынга бүзүрелдиг үнелээшкинни берген. ССРЭ-ниң ДХМ-зиниң медеглелинде демеглеп турары болза, герман милитаризмни катап төрүүдүүрер дугайында париж дугуржулгалары, Мурнуу Кореяның лисынманчы чазаа-биле болгаш ам Тайваньда чанкайшичи бөлүк-биле АКШ-тың агрессчи керээлери—улустар аразында күжениишкиниг байдалды чавырыдырарынга шаптыктаар база чаа дайынның белеткелин дүргедир сорулгалыг АКШ-тың политиказында чаңгыс дуйуушкунунуң адырлары болур.

Ынчалза-даа америк империалистериниң чимзениишкиннери америк-чанкайшичи керээни болгаш АКШ-тың чепсектиг күштериниң үнезин кыдат черлер болур Тайвань ортулукту болгаш Пэнхуледао (Пескадорский) ортулуктарны эзелеп чагырып турарын буруу шаап турар улустарның улам улуг шиитпирлиг удурланышкынынга таваржып турар. «Элээн каш барыын талакы күрүнелер Кыдатты үлежир болгаш оон салым-чолун шиитпирлээр турган хүннер эрткен. Кыдат Улус күштүг улус, Тайваньны хостаарынга Кыдаттың ол кезиниге хамаарыштыр кандыг-даа политиктиг садыглажыышкын кылырын болдурбазынга ол четчир күштүг» деп Синьхуа агентилели дамчыткан.

А. ШАТИЛОВ.

Харыысалгалыг редактор Д. О. БЕГЗИ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажын № 3, ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62, харыысалгалыг редакторнуң оралакчызының 3—68, партийжи амыдырал, пропаганда болгаш агитация, кедээ ажыл-агый, культура болгаш амыдырал киллистериниң болгаш бухгалтериянын—3—65, харыысалгалыг секретарьның 4—98, иштики информация, чагаа, үлетпүр транспорт киллистериниң—3—88.

ТС—02139 Культура эргелериниң типографиязы